

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا

НАМАЗ

Бишкек - 2010

ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LTD.

HAMA3

“SALAT”

(The Muslim Prayer Book)

(KYRGYZ TRANSLATION)

Prepared by:

Worldwide Ahmadiyya Muslim Jama'at

First edition published in Kyrgyzstan in 2007

Second edition published in Kyrgyzstan in 2010

©ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LTD.

Published by: Islam International Publications Ltd. Islamabad, Sheephatch Lane,
Tilford, Surrey GU 10 2AQ, U.K. and

Representatives “Mission of the Ahmadiyya Muslim Community” in Kyrgyz Republic
21, pereulok Magnitogorsky, Bishkek, KYRGYZSTAN

Издано “Ислам Интернашнл Пабליкейшнз Лимитид”, “Исламабад”, Шипхэтч
Лэйн, Тилфорд, Суррей GU 10 2AQ, Великобритания и

Представительство “Миссия Ахмадийской Мусульманской Общины” в
Кыргызской Республики. пер. Магнитогорский, 21 г. Бишкек, КЫРГЫЗСТАН

Printed by:

“V.R.S. Company”

Kulatova 8/1, Bishkek, Kyrgyz Republic

ISBN: 1 85372 856 X

МАЗМУНУ

Кириш сөз..... 6

БИРИНЧИ БӨЛҮМ

Исламдын беш парызы..... 8

Намазды аткаруу парыздуулугу..... 9

Намаздын маанилүүлүгү..... 11

Намаздын убакыттары..... 14

Намаздын шарттары..... 16

Даарат..... 17

Даараттын бузулушунун факторлору..... 21

Гусул..... 22

Аялзаты үчүн..... 23

Эркектер жана аялдар үчүн..... 23

Гусул важиб болгон айрым башка жагдайлар..... 23

Суу..... 24

Кийим..... 24

Эркектердин баш кийими..... 24

Азан..... 25

Коомат..... 29

Ниет..... 30

Намаздарды кошуп окуу..... 31

ЭКИНЧИ БӨЛҮМ

Намазды аткаруунун жолу.....	33
Дурууд (Ассалаату алан-Набий).....	47
Намазды жалгыз окуу.....	52
Жамаат менен окулуучу намаздар.....	52
Эске тутуучу айрым башка жагдайлар.....	54
Намаздан кийин Алланы эске алуу.....	57
Намаздын түрлөрү жана рекеттердин саны.....	60
Фарз намазы/Важиб намазы.....	60
Сүннөт намазы/Нафл намазы.....	61
Жума намазы.....	63
Орозо айт жана курман айт майрамдары.....	66
Витр намазы.....	69
Намаздын өзгөчө бөлүктөрү.....	70
Намаздын парыз бөлүктөрү.....	70
Намаздын важибдери.....	71
Намаздын сүннөттөрү.....	72
Намаздын мустахабдары.....	74
Намаздын макрухтары.....	74
Намазды бузган амалдар.....	76
Сужуудус-Сахв.....	76
Ооруу маалындагы намаз.....	77
Сапардагы намаз.....	77
Салаатуль-Хавф (кооптуу учурдагы намаз).....	78
Каза намазы.....	79
Тахажжуд намазы.....	

Таравийх намазы.....	80
Күн жана ай тутулганда окулган намаз.....	80
Жамгыр тилеп окулган намаз.....	81
Истахаара намазы.....	82
Салаатуль-Хажат.....	83
Ишраак намазы.....	85
Жаназа намазы.....	86
Маркум жаш балага окулган дуба.....	86
Маркум жаш кыз балага окулган дуба.....	89
Айрым сөздөрдүн жана терминдердин түшүндүрмөсү.	90
Азирети Мырза Гулам Ахмад Масийхи Мавьуд жана	93
Махдий Маъхуд алайхиссалаамдын китептеринен	
жана «Малфузаатынан» айрым үзүндүлөр.....	98

КИРИШ СӨЗ

Эларалык Ахмадия Мусулман Жамааты Ислам дининин чыныгы таалимдерин таркатуу жолунда көптөгөн иштерди аткарып, адамзаттын руханий байлыгын арттыруу максатында күнү-түнү диний адабияттарды бастырып чыгарууда. Колуңуздагы ушул жаңы китеп мунун жарык далили.

НАМАЗ

Ар бир динде ибадат-сыйынуу өтө маанилүү нерсе саналып, ал аркылуу адамдар Алла таала менен руханий учурашууда болушат. Алла тааланын көрсөтмөсү боюнча намаз Ислам дининин экинчи негизи же тиреги.

Азыркы материалдуу дүйнөдө ушундай китептер «суусаган жүрөктөргө» руханий азык болуп кызмат кыла алат. Мындай адабияттар доорубуз үчүн абдан керек.

Ушул китепте жамаат намазынын баардык жактары айкын жана даана көрсөтүлүп берилди. Ислам динине ишенген көптөгөн адамдар мындан кандайдыр бир баалуу булак катары пайда алуулары мүмкүн. Намаз жөнүндө башка бир далай китепчелер да бар, бирок алар ушул китепчедегидей толук жана кеңири чагылдырылган эмес. Бул китепте намаздын зарылдыгы, маани-маңызы жандуу тилде толук баян этилип, дубалардын жана аяттардын алгач арабча тексти, анан кыргызча окулушу, аягында котормосу берилип, дененин баардык кыймыл-аракеттери сүрөттөрдүн жардамы менен көрсөтүлүп берилген. Намаз маалындагы дене кыймыл-аракеттери өтө чоң мааниге ээ. Анткени, ушул

кыймыл-аракеттер намаз окуй турган адамдын руху жана акылынын чыныгы ахвалын Алла тааланын алдына коёт.

Ушул китептин дагы бир өзгөчөлүгү - анда *Парыз*, *Сүннөт* жана *Нафл* намазынын баардык түрлөрү толук бойдон берилген. Окурмандар ушул китептен намаз тууралуу өзүнө керек болгон толук маалыматтарды алгандан кийин башка адабияттарга кайрылуусуна зарылдык туулбайт.

Мындан тышкары, китептин аягында айрым диний сөздөрдүн жана терминдердин түшүндүрмөсү да берилген. Китептин акыркы беттеринде намаздын керектүүлүгү, зарылдыгы, маани-маңызы жана философиясы жөнүндө сонун пикирлер берилди.

Жыйынтыктап айтканда, бул китеп доорубуз үчүн өтө маанилүү, ал ар бир мусулман үй-бүлөсүндө болушу зарыл.

Бул китепче кыргыз тилинде эң алгач 2007-жылы жарык көрүп, бат эле таралып кетти. Окурмандардын кызыгуусу жана талабына ылайык кайрадан басмадан чыгарылууда. Китепче кайрадан каралып, айрым бир жерлери оңдолуп толукталды. Колуңуздагы ушул нуска биринчи нускага караганда, жакшыраак жана коозураак болду.

Бул китеп ар бир момун-мусулман туугандын руханий жашоосуна зор өзгөрүүлөрдү жана көркөм ыңкылапты алып келет деген үмүттөбүз.

Кыштобаев С.
Кыргызстандагы Ахмадия
Мусулман Жамаатынын жетекчиси

БИРИНЧИ БӨЛҮМ

Ислам ишениминде адамзат Алла таалага ибадат кылуу үчүн жаратылган. Ыйык Куранда Алланын мындай сөзү бар:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Мен жин менен адамдарды Өзүмө ибадат кылуулары үчүн гана жараттым. («Аз-Заарият» сүрөөсү:57)

Ибадаттын мааниси - Алла тааланын көрсөтмөлөрүнө толук моюн сунуу жана Ага бүтүндөй берилүү. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* Алла тааладан вахий-аян алып келген жана Ислам динине тиешелүү буйруктардын бардыгын ачык-айкын түшүндүрүп берген.

ИСЛАМДЫН БЕШ ПАРЫЗЫ

Исламда беш негизги парыз бар, аларды ар бир мусулман киши аткаруусу керек. Алар Исламдын беш негизи же Исламдын беш тиреги деп аталат.

Ал беш негиздин биринчиси - *Калима шахаада*. Ал Ислам ишеничинин декларациясы, башкача айтканда, Алладан башка ибадат кылууга ылайык эч ким, эч нерсе жок экенине жана Мухаммад Алланын элчиси экенине күбөлүк берүү. Ислам дининде Алланын жалгыз экендиги биздин ишеничибиздин негизин түзөт.

Экинчи негизи - *Салаат*, буйрукка ылайык намаз окуу.

Үчүнчү негизи - *Закаат* (зекет) деп аталат. Зекет - бул мусулмандар тарабынан жылына бир жолу белгилүү өлчөмдө дүнүйө-мүлкүнөн бериле турган кайрымдуулук. Ал Ыйык

Куранда жазылгандай, изги иштерге сарпталат.

Төртүнчү негизи - *Саум* (орозо) деп аталат. Бул - Рамазан айында орозо тугуу.

Бешинчи тиреги - *Хаж* (ажылык). Бул - ар бир мусулман *мүмкүнчүлүгүнө жараша* өмүрүндө бир жолу болсо да, Мекке шаарындагы *Каабаны* зыярат кылуусу.

Ислам бардык диний парыздардын ичинен намазды аткарууга абдан чоң маани берет. Ал ар бир мусулманды күнүнө беш маал намаз окууга үндөйт. Беш маал окула турган *Парыз* намаздарынан тышкары айрым *Нафл* намаздары да бар.

Дүнүйөлүк оокат камында жүргөн киши жашоонун материалдык жагына өзгөчө көңүл бурганы сыяктуу ар бир мусулман да өз жашоосунун руханий жагына ошончолук терең маани берүүсү зарыл. Жашообузда денелик керектөөнү камсыздандыруу үчүн аба жана тамак-аш өтө зарыл болгондой, намаз окубастан же күндүн ар кыл маалдарында тынымсыз ибадат кылбастан руханий жашообузду уланта албайбыз.

Намазда кыймыл-аракеттер ар түрдүү болот. Алар:

Кыям (тикесинен туруу), *Руку* (эңкейүү, бүгүлүү), *Сажда* (чөгөлөп, маңдайын жерге тийгизүү), *Каьда* (отуруу) деп аталат. Ар бир кыймыл учурунда аяттар жана дубалар окулат. Ал аяттар жана дубалар араб тилинде болгондуктан, ар бир мусулман аларды сөзсүз жаттап, Жаратканына эмне деп кайрылып жатканын билүү үчүн алардын маанисин түшүнүүсү абдан зарыл.

НАМАЗДЫ АТКАРУУ ПАРЫЗДУУЛУГУ

Балакат жашына жеткен, акылы толук ар бир мусулманга намазды аткаруу шарт. Балакат жашына жетпеген жаш балдарга намаз окуу шарт эмес. Бирок, намазды көрсөтүлгөн ыкмада калтырбай окууну баштоо курагы келгенге чейин аларды тынымсыз үгүттөп туруу керек. Бул үчүн балдарга туура таалим-тарбия берүү зарыл. Ошондуктан, сүйүктүү

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай айткан:

«Балдары жети жашка толгондо ата-энелери аларды калтырбай намаз окууга үйрөтүүсү керек, алар он жашка толгондо, намазды калтырбай окубаса, анда аларга эскертүү берип туруусу зарыл». (*«Сунан Аби Давуд», Китаабус-Салаат*).

Балакатка жеткен балдардын ар бирине намаз окуу парыз. Аларды ушул учурда мажбурлап намаз окутууга эч кимде, а түгүл өкмөттө дагы укук жок, себеби күч менен окутулган намаз маанисиз нерсе. Намаз ар бир кишинин өз каалоо-ыктыяры менен аткарылышы керек. Бул - адам менен анын Кудайы ортосундагы алака-байланыш. Ошондуктан, эч ким арага түшө албайт. Демек, бардык мусулман ата-энелер балдарын жаштайынан намаз окууга үйрөтүүнү өз милдети деп билүүсү шарт. Андан тышкары, өз балдарынын калтырбай намаз окуй турган инсан болуусуна Алла тааладан дуба сурап туруулары зарыл. Намазга көндүрүү чоң иш болгондуктан Алла тааладан жардам суроо абдан маанилүү жана керектүү.

Курани каримде айтылгандай, Азирети Исмаийл *алайхиссалаам* өмүр бою үй-бүлөсүн намаз окууга тынбай чакырган экен. Тажрыйбалар көрсөткөндөй, кайсы үйдө жашы улуу адамдар калтырбай намаз окуса, ошол үйдө жаш балдар улуулардын ибадат аракеттерин туурап, аларды ээрчип, маалы келгенде, өздөрү үзбөй намаз окуй башташат. Кыскасы, бала жети жашка толгондо, ага намаз окуунун туура жолдорун үйрөтүү зарыл. Аны намазга кошуу керек жана мүмкүн болсо, аны мечитке чогуу барууга көндүрүү керек. Бул нерсе баланын намазга ыклас коюусуна жардам берет. Ушул ыкмада намаз окуу укумдан-тукумга өткөн адатка айланат. Эгер 10-12 жаштагы балдар намазга бир аз көңүл кош карашса, анда алардын ата-энесине же тарбиячысына балдарга кичине жеңил жаза берүүсүнө уруксат берилген. Жаза берүүгө уруксат берилген дегенибиз, балага мээримсиздик менен жаза бериш эмес, болгону

себепсиз мектепке барбаган балага кандай эскертүү берилсе, ошол сыяктуу акыл-насаат айтылат. Бирок, бала 12 жашка толгондо, ата-энеси өз милдетинен кутулуп калгандыгын, андан ары бул нерсе бала менен Алла тааланын ортосундагы мамиле болуп, ал Алланын алдында өзү жооп берерин балага түшүндүрүш керек. Бирок, мындан кийин балага акыл-насаат айтууну, эскертүүнү токтотуу керек деген маани чыкпайт, анткени бул нерсе аларга пайдалуу болгондугу үчүн, керек болсо өмүр бою акыл-насаат айтууну улантуу керек. Кыскасы, бул жеңил гана жаза болуп, бала 12 жашка толгондо ага чек коюлат. Жогоруда айтылгандай, Азирети Исмаайыл *алайхиссалаам* өз үй-бүлөсүнө дал ошол ыкманы - сылыктык жана мээримдүүлүк менен үгүттөө ыкмасын колдонгон. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* да үй-бүлөсүнө карата дал ошондой жолду туткан. Рабаяттарга караганда, ал өзүнүн кызы Азирети Фаатима *разияллааху анхаа* жана өз күйөө баласы Азирети Али *разияллааху анхуну* дайыма *Багымдат* намазын окууга ойготчу эле.

НАМАЗДЫН МААНИЛҮҮЛҮГҮ

Курани каримде жазылгандай, *Салаат* же намаз момундун негизги жана өзгөчө мүнөздөмөсү деп сүрөттөлгөн. Ыйык Куранда мындай айтылат:

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ ۝ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ
وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝

Бул толук *Китеп*: мында эч шек-күмөн жок, кайыпка ыйман келтире турган, намазды толук аткара турган жана Биз ырыскы кылып берген нерселерден сарптай турган такыба кишилерге туура жол көрсөтүүчү. («Аль-Бакара» сүрөөсү: 3-4)

Намаз күнөөлөрдөн тазаланууга бизге жардам берет; бизди Алла таалага жакындатып, жакшы иштерге чакырып,

жүрөгүбүздү ыпластыктан тазалайт. Бирок, намаздын артыкчылыгы муну менен гана чектелбейт. Ал мындан да көбүрөөк иштерди аткарат. Ал адам баласын өзүнүн Жаратканына жакындатат. Намаз окуган адам Алла тааланын эң жакшы сыпаттарын өзүнө алууга тырышат. Ал барган сайын төмөн-пас жана дүйнөлүк кишиден Алланын эң урматтуу жана жогорку даражалуу пендесине айланып барат. Курани карим намаздын бул өзгөчөлүгүн мындай деп баяндайт:

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ ط إِنَّ الصَّلَاةَ
تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ ط وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ ط
وَاللَّهُ يُعَلِّمُ مَا تَشْنَعُونَ ○

Сен Китептен өзүңө вахий-аян кылынгандан оку жана намазды толук орундат! Албетте, намаз бузукулук жана ар кандай жаманчылыктан тосот. Алланы эске алуу, албетте, баардык (зикрл ер)ден улук. Алла кылып жаткан иштериңерди билет. («Аль-Анкабуут» сүрөөсү: 46)

Чындыгында, намаз жүрөк жана көңүл тазалыгынын бекем жана такшалган бир эреже-планы. Намаз аркылуу гана биз Алла таала менен жандуу алака-байланышыбызды түзүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болобуз. Куранда төмөндөгүдөй жазылат:

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ ○ لِيُؤْفِقِيَهُمْ أْجُورَهُمْ
وَيَزِيدَهُمْ مِّنْ فَضْلِهِ ط إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ○

Албетте, Алланын Китебин окуп, намазды толук орундата тургандар жана Биз өздөрүнө ырыскы кылып берген нерселерден көрүнөө түрдө да, көмүскө түрдө да сарптай тургандар - алар эч коромжусуз соодадан үмүттөнүшүүдө. Анткени, Алла алардын сыйлыктарын (өздөрүнүн мүмкүнчүлүгүнө жараша) берекелүү кылып

берсин жана Өз берешендиги менен андан да көбүрөөк кылсын. Албетте, Ал абдан кечиримдүү (жана) шүкүр кылуучу. («Фаатир» сүрөөсү: 30-31)

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам мындай деген:

«Намаз - момундун (руханий жашоосунун) туу чокусу. Бул - ибадаттын эң бийик көрүнүшү».

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам мындай кошумчалайт:

«Намаз адамга өз Жаратканы менен сүйлөшүүгө мүмкүнчүлүк түзүп берет».

Чын жүрөктөн окулган намаз эч качан текке кетпестигин билишибиз керек. Кээде адамдын Алла таалага болгон терең сүйүүсүнөн улам көзүнө жаш келет. Кээде азганактай сүйүүсү жүрөгүн чексиз кубанычка толтурат. Бул сезим-туйгу намаздын жандуу, пайдалуу жана натыйжалуу экендигинин белгилери. Болбосо, адат катары орундалган намаз адам үчүн жетишерлик эмес. Тагыраак айтканда, ал көңүлсүз аткарылган буйрук менен барабар болот. Ошондуктан, намаз маңыздуу болуусу үчүн намазды жаңыдан баштаган ар бир киши өз алдына жогорудагы эң туура, асыл максатты коюшу керек.

Намаз - бул адептүүлүктүн жана баш ийүүнүн түрдүү көрүнүштөрүн өзүнө сиңирген ибадат. Ибадат кылуучулар намаз маалында имамдын аркасында сап тартып турушат.

Имамдын аркасында сапка турган кишилер имамдын чакыруусу менен анын кыймыл-аракеттерин туурап, аны ээрчүүлөрү шарт. Имам ар бир кыймылды баштаарда **Аллааху Акбар**, - дейт. Бирок *Рукудан Кыямга* барганда, **Аллааху Акбардын** ордуна **Самияллааху Лиман Хамидах** (Алла Өзүнө мактоо айтканды угат) дейт. Ошол чакыруу менен аны ээрчигендердин баардыгы колдорун капталына түшүрүп, **Раббанаа Валакал Хамд, Хамдан Касийран Таййибан Мубааракан Фийх**, - деп *Кыямга* турат.

Чын ыкылас, жөнөкөйлүк жана баш ийүү - намаздын руху. Алла таала момундарга мындай буюрат:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَشِعُونَ ۝

Албетте, өз намаздарында корккон момундар ийгиликке жетишти. («Аль-Му'минуун» сүрөөсү: 2-3)

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай айткан:

«Аллага баш ийген, Андан корккон жана Ага таазим кылган ар бир пендени Алла таала «рафъа» кылат». «Рафъа» арабча сөз, анын мааниси - көтөрүү, жогорулатуу. Бул аны денеси менен Алла таала асманга көтөрөт, деген түшүнүктү билдирбейт. Алла таала анын даражасын гана Өзүнө карата жогорулатат.

Чыныгы баш ийүүгө бүтүндөй дитибизди Алла тааланын сыпаттарына багыттоо аркылуу гана жетишебиз. Алла тааланын эбегейсиз улуктугу кимдир бирөөгө насип эткенде, ал пендеде Алла таалага кулдук кылуудан башка аргасы калбайт.

НАМАЗДЫН УБАКЫТТАРЫ

Беш маал *Парыз* намаздарын аткаруу үчүн Күнгө карап атайын убакыттар белгиленип коюлган.

Фажр - (Багымдат) намазы таң аткандан күн чыкканга чейин окулат.

Зухр - (Пешин) намазы күн так төбөдөн батыш тарапка оогондо башталып, тик турган нерселердин көлөкөсү бир же эки эсе чоңойгонго чейин окулат.

Аср - (Дигер) намазы күн батууга жакындап, же чак түш жана батыш убактысынын тең ортосунан башталып, күн батаардан мурда шапак көрүнгөндө бүтөт. *Аср* намазын үзүл-кесил күн батканда же күндүн эң акырында окууга тыюу салынбаган болсо да, шапак көрүнөөрдөн мурун жана күн уясына отураардан мурун окуган дурус.

Күн чыгып баратканда, күн батып баратканда жана күн так төбөдө турганда намаз окуу мүмкүн эместигин билүү керек. Ошондой эле *Багымдат* намазынан кийин күн чыкканга чейин жана *Аср* намазынан кийин күн батканга чейин *Нафл* намаздарын окуганга болбойт.

Магриб - (Шам) намазы күн батаары менен башталып, күүгүмгө чейин улантылат. *Шам* намазынын убактысын «фикх» мектептери ар түрдүү талкуулайт. *Ваххабий* жана ага окшош башкалар *Шам* намазын күн батаары менен окуш керек, *Шам* убактысы шапак тарай электе бүтөт деген пикирди айтат. Башка көптөгөн мазхабдагылар күн батып, асмандан жарык толук тараганга чейин улантылат, деп билдиришет. Алар *Багымдат* намазына канча убакыт белгиленген болсо, (таң жарыгы аткандан баштап күн чыкканга чейин) *Шам* намазына да ошончо убакыт белгиленген, деген пикирде.

Биша - (Куптан) намазынын убакыты шам маалы бүткөндөн кийин, толук караңгы түшкөндө башталат. Бул маселеде баардык «фикх» мектептери бир пикирде. Көпчүлүгү *Куптан* намазынын убактысы жарым түндө аяктайт десе, айрымдары бул намаздын маалын жарым түндү өткөрүп, жатаар алдына чейин созушат. Бирок, бекем тутуна турган эреже: намазды убактысы киргенде окуп, маалы аяктаганга чейин кечиктербеш керек.

НАМАЗДЫН ШАРТТАРЫ

Намаз окууга киришүүдөн мурда, башкы бир нече зарыл шарттарды орундатуу лаазым. Алар төмөнкүчө:

1. Ниет кылуу: намаз окууга киришүүдөн мурда намаз окууга ниет коюш керек;

2. Ар бир намазга белгиленген убакыт ичинде ал намазды окуш керек. Бирок, дагы бир нерсени эскерте кетели, айрым аргасыз себептерден улам намазды өз маалында аткарбаса, башка учурда качан эсине түшкөндө окуса болот. Ал эми тыюу салынган убактарда окуганга болбойт;

Ислам жаңы пайда болгон заманда жашаган адамдарга келечекте көптөгөн материктердин, өлкөлөрдүн ачылыштары туурасында маалымат жок болгон. Күн-түн 24 сааттан саналып, биз жашап турган чөйрөдөн айырмаланган айрым материкте, өлкөлөрдө жарык күндөр менен караңгы түндөр, арты-артынан уланып кеткен. Мисалы: Түндүк Уюлда алты ай бою үзгүлтүксүз жарык күндөрдүн болушу.

Намаз, орозо жана башкалардын убакыттары күндүн жарыгына, жердин айланышына жана күн менен айдын жайгашканына жараша аларга карап белгиленсе, анда күн менен түндүн узундугу 24 сааттан узак болгон Түндүк өлкөлөрдө (материктерде) намаз жана орозо убакыттарын кантип аныкташ керек, деген маселе көтөрүлөт. Тактап өтсөк, сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* сахаабаларынын бул туурасындагы суроосуна мындай жооп берген:

«Күн менен түндүн узундугу 24 сааттан артык болгон жайдагы мусулмандар намаз убакыттарын белгилегенде жөнөкөй күндүн узундугуна ылайыктап алышсын».

3. Намаз окуй турган кишинин денеси, мүмкүн болсо руху жана пикири да таза болуусу зарыл. Тазалыкка төмөндөгүлөр кирет:

а) дененин ар кандай ыпластыктардан таза болуусу;

б) табигый ажат менен дааратканага барып, өзүн жакшылап тазалоо жана баардык *Нажасты* (булганыч)

кетируу;

в) аял менен кошулган абалда бел суусу чыгып-чыкпасына карабай, ар кандай жагдайларда, мейли уйку маалында бел суусу чыксын, ошол эле жерди гана жуубастан гусул кылуу парыз;

г) айыз жана *Нифа*стан кийин аялдар толук гусул алуулары зарыл.

4. Намаз окула турган жер жана жайнамаз ыпластыктан таза болушу керек;

5. Намаз окуганда, дене жабык болушу керек;

6. *Кыбылага* кароо: баардык мусулмандар намазды *Кааба* тарапка карап окушу парыз. *Кааба* - Мекке шаарында Алла таалага ибадат кылуу үчүн курулган биринчи Үй.

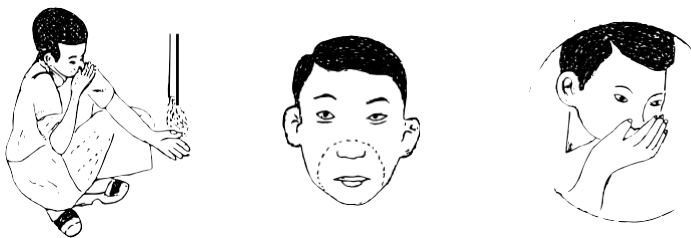
Жалпысынан дүйнөнүн баардык мусулмандары жүзүн *Кааба* тарапка буруп, намаз окуулары парыз. Бирок, киши саякатта же сапарда болсо, *Каабанын* кайсы тарапта экенин так аныктай албаса, же ооруу себебинен *Кааба* тарапка караганга мүмкүнчүлүгү болбосо, андай учурларда каалаган тарапка карап намаз окуса болот. Ошол сыяктуу саякат убагында, ат үстүндө, поездде жана деңизде кемеде кетип бара жатканда, жүргүнчү кайсыл тарапка багыт алып бара жатса, ошол же ыңгайлуу жагына жүзүн буруп намазды окуса боло берет.

ДААРАТ

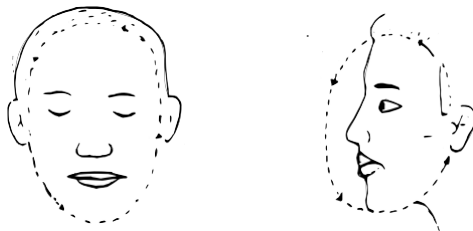
Даарат (тахаарат) - бул намаз окуурдан мурда дененин айрым бир мүчөлөрүн жууп тазалоо. Намазга киришүүдөн мурда аткарыла турган эрежелерди орундатуу зарыл. Буларды так аткарбаса, намаз окулганга эсептелбейт. Хадисте даана көрсөтүлгөндөй, эки кол үч жолу суу менен жуулат, кийин ооз үч мерте чайкалат.

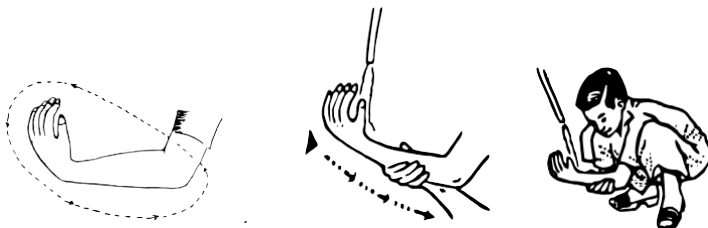
Андан соң мурун көңдөйүнө бир аз суу алып, ал үч жолу жакшылап чайкалат.

Андан кийин үч ирет жүзүбүздү жууйбуз.

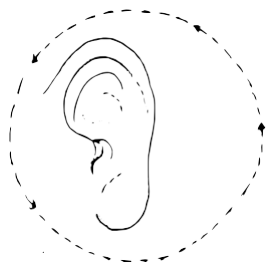

Анан эки кол чыканактарга чейин үч жолу жуулат (биринчи оң, анан сол кол).

Андан кийин колдун манжаларын суулап, маңдай тараптан баштап, баштын чач бөлүктөрүнүн баарына *Масх* тартылат. Андан кийин оң колунун сөөмөйү менен оң

кулактын ички, баш бармак менен кулактын сырткы бөлүгүнө *Масх* жана сол колунун сөөмөйү менен сол кулактын ички, баш бармак менен кулактын сырткы бөлүгүнө *Масх* кылынат.

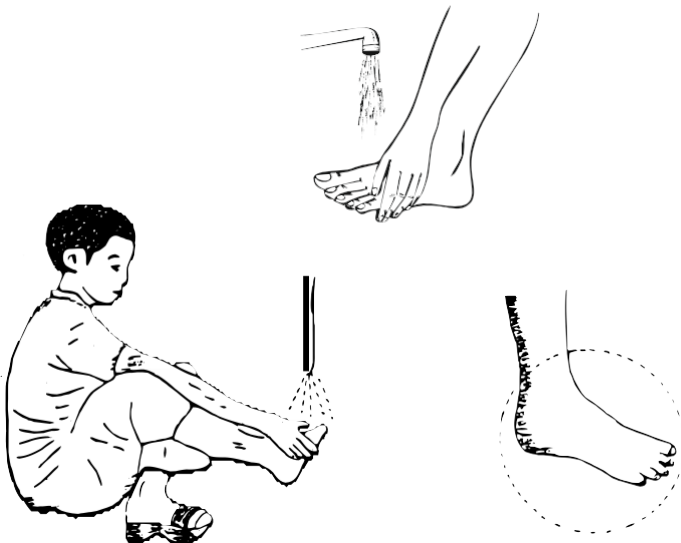
Андан кийин манжаларды бириктирип, эки колдун аркасы менен моюнга *Масх* тартылат.

Аягында эки бут томуктары менен алгач оң бут, кийин сол бут үч жолу жуулат. Ошону менен даарат бүтөт.

Эгер кандайдыр себептерден улам даарат убагында жуула

турган мүчөлөр бир же эки жолу чайкалса, даарат алынганга эсептелет. Бирок, эң жакшы жолу сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* сүннөтүндө көрсөтүлгөндөй, ар бир мүчөнү үч жолудан жууш керек.

Даарат алынгандан кийин төмөндөгү дубаны окуу шарт:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

Окулушу:

Аллаахум-мажъялний минаттаваабийна важъялний минал мута таххирийн.

Котормосу:

Эй, Алла! Мени тобо кылуучу жана таза кишилерден кылгын.

Даарат ала турган кишинин ден-соолугу чың болуп, доктор тарабынан суу колдонууга тыюу салынбаса, жакын жерде таза суу болсо, анда ал адамды даарат алууга толук шарты бар адам деп эсептесек болот. Эгер киши оорукчан

болсо, же жакын жерде суу табылбаса, андай учурларда ага даараттын ордуна *Таяммум* кылганга уруксат берилген.

Таяммум:

*Таяммум*да а дегенде эки колду топуракка, же катуу жерге уруп, эки алакан менен бетке *Масх* тартылат. Андан кийин колдорду жуугандай алакан бири-бирине сүртүлөт. Эгерде аябай көп топурак колдорго жабышып калса, анда ашыграагын кагып салса болот. Эгер мүмкүн болуп, суу табылса, албетте, даарат алыныш керек. Дааратсыз намаз окууга болбойт. Эгер бир кишинин даараты бузулбаса, анда башка намаздарды окуурда кайталап даарат алуунун зарылдыгы жок, бир даарат менен бирден ашык намазды окуса болот. Бул деген кимдир бирөө намаз окуур алдында даарат кылуусу зарыл, бирок мурунку даараты бузулбаса, ар бир намаз үчүн кайрадан даарат алуунун кажети жок дегенди билдирет.

ДААРАТТЫН БУЗУЛУШУНУН ФАКТОРЛОРУ

- а)** авраттан жел чыкканда;
- б)** авраттан бир тамчы болсо да, заара чыкканда;
- в)** авраттан аз гана болсо да, *Нажас* (булганыч) чыкканда;
- г)** уктаганда же бир нерсеге сүйөнүп үргүлөп кеткенде;
- д)** жогоруда айтылгандай, айыз келгенде же бел суусу чыкканда;

е) кан же кусунду чыкканда. Бул туурасында түрдүү пикирлер бар. Бирок кокустан кишинин бир жери кесилип, арзыбаган кан чыкса же кекиргенде аз гана кусунду чыкса, муну кан жана кусунду эсептебеш керек. Бирок, эгерде кан же кусунду чыкса, анда даарат жаңыланышы зарыл.

Эгер бир киши даарат алгандан кийин байпак кийсе, анда ал 24 саатка чейин ар бир жолу даарат алганда, бутун жуушу шарт эмес. Мунун ордуна ал колдорун суулап байпагына *Масх* тартса, ошонун өзү жетиштүү. Сапардагы киши үч күнгө чейин ушундай кылса болот.

БУЛ МАСЕЛЕДЕ АР КАЙСЫ МАЗХАБДАГЫ «ФИКХ» ААЛЫМДАРЫНЫН ПИКИРЛЕРИ

Шийъа мазхабынын «фикх» аалымдарынын пикиринче, байпак кийилгенби же жокпу буттарды жууш шарт эмес, *Масх* кылса эле жетиштүү болот.

Ал эми *Ваххабий* сыяктуу өтө катуу мазхабдагылардын пикиринче, күндөлүк жашоодо колдонуучу байпак, мейли ал жүн байпак болсун, мейли ал жөнөкөй байпак болсун, жетиштүү эмес. Киши бутуна маасы же чаң-тозондон сактай турган териден же калың материалдан токулган байпак кийсе, ошондо гана ага *Масх* тартса болот.

Дагы башка мазхабдагылар болсо, бул пункт адамга кыйыныраак болуп калат, адамды ошондой арзыбас нерсе алдында кул кылып коёт. Ошондуктан, бул Исламдын чыныгы рухуна туура келбейт деген пикирди билдиришет.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* Ислам дининин маңызын мындайча чечмелейт:

إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ (بخارى كتاب الايمان باب الدين يسرا)

Окулушу:

Иннаддина юсрун.

Котормосу:

Албетте, бул жеңил дин. («Бухарий», Китаабуль-Бйман).

Ахмадия Мусулман Жамааты ушул пикирге кошулуп, бул маселеде акыл-парасат менен жол тутуу керек, деп эсептейт. Жамааттын пикиринче, байпак калың болуп, терини чаң-тозондон сактаса жетет. Анын эмнеден токулганы мааниге ээ эмес.

ГУСУЛ

Ислам адамдын тек жан-дүйнөсүн гана эмес, денесинин да таза болушуна терең көңүл бөлөт, гусулга да ошончолук чоң маани берет. Айрым жагдайларда намаз окуудан мурда

гусул алуу шарты коюлат. Төмөнкү учурларда даараттын өзү жетиштүү болбой, гусул алуу зарыл болот:

1) Аял киши болсо:

- а) айыз каны келип бүткөндөн кийин;
- б) бала төрөгөндөн кийин келе турган кан токтогондо.

Эскертүү: Ушул кандар келип турган учурларда аялдарга намаз окууга болбойт.

2) Эркектер жана аялдар үчүн:

а) *маний* келгенде, мейли аял-эркек кошулганда чыксын, мейли уйку маалында чыксын;

б) аял-эркек кошулганда, мейли *маний* келсе да, келбесе да;

в) мусулмандыкты кабыл кылган учурда баардык мусулман эместер гусул алып, жаңы мусулмандык сергек жашоону башташы лаазым.

ГУСУЛ ВАЖИБ БОЛГОН АЙРЫМ БАШКА ЖАГДАЙЛАР

Ар бир жаңы төрөлгөн наристе киринтилет, ошондой эле майиттин (өлүктүн) денеси жаназа намазынан мурда гусул кылынышы керек. Ал эми, шейит (шахийд) болгондор, урушта өлтүрүлгөндөр же кандайдыр бир жол менен өлтүрүлгөндөр гусул кылынбайт.

Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* гусул зарыл болгон жагдайдан тышкары ар бир жума күнү, Айт майрамдарында жана ажылыкка чыгаарда гусул алуу керектигин өзгөчө белгилеп өткөн.

Исламдын негиздөөчүсү - сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* төмөндөгүчө гусул алганын эске тутуу керек:

Алгач буттарын жуубастан даарат алган. Анан денесинин оң жагына кеминде үч жолу, анан сол жагына үч жолу суу куюп, эң акырында буттарын жууп, денесинин кенедей да жерин кургак калтырбастан, толук суу жеткирип чайкануучу экен.

Гусул важиб болгон жагдайларда, гусул кылбаган киши намаз аткарууга, мечитке кирүүгө жана Куран окууга болбойт. Ал эми айыз маалында аялдар Куран окуса болот, бирок ачык колдору менен Курани каримди кармабоого насаат кылынат.

Эгер киши оорукчан болсо же доктур суу колдонууга тыюу салса же жакын жерден суу табылбаса, анда ага гусулдун ордуна *Таяммум* кылууга уруксат берилген. (*Таяммумдун* шарты жогоруда берилип өтүлгөн).

СУУ

Даарат жана гусулга колдонуучу суу таза, ден-соолукка ылайыктуу болушу керек. Көлчүк жана кир сууну пайдаланууга жарабайт. Бирок таза суу болбосо жана адамдар бар сууну пайдаланууга аргасыз болсо, анда ошол сууну даарат жана гусул үчүн колдонсо болот.

КИЙИМ

Намаз убагында кишинин денеси, айрыкча авраттары жана аларга жакын жерлери талапка ылайык жабык болушу керек. Өзгөчө эркек кишинин карындан тизе аралыгындагы мүчөлөрү жакшы жабылганы дурус. Ал эми аялзатынын буттарынан жана колдоруна бөлөк бүтүн денеси жабылуу болушу шарт.

Эгер аялдар намазды үйдө же башка аялдар ичинде окуса, анда жүздөрүн жашырбаса да болот.

ЭРКЕКТЕРДИН БАШ КИЙИМИ

Көптөгөн *Фикх* аалымдарынын пикиринче, намаз окуп жатканда эркек кишилердин баш кийим кийгени лаазым. Бирок, *Маликий* жана башка бир нече мазхабдагы *Фикх* аалымдары баш кийим кийүүнү зарыл деп эсептешпейт.

АЗАН

Исламдын алгачкы доорунда адамдарга намаз убакыты болгонун билдирүүчү же мусулмандарды жамаат намазы үчүн мечитке чакыруучу атайын жол же эреже жок болчу. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* жөөттөр, христиандар жана башкалардын бул максатта музыкалык аспаптарды жана коңгуроолорду пайдаланышканын билген. Ал өз сахаабаларын жыйнап, мусулмандарды жамаат намазына чакырууга атайын бир жол табуу туурасында кеңеш курган.

Бир күнү эртелеп Азирети Абдулла ибн Азиз *разияллааху анху* Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламга* барып, түндө көргөн түшүн айтып берет. Ал түшүндө кимдир бирөөнүн адамдарды жамаат намазы үчүн мечитке чакырган сөздөрдү көтөрүңкү үн менен айтып жатканын көрөт. Азирети Абдулла түшүндө уккан *Азан* сөздөрүн айтып берет. Ал төмөнкү сөздөр:

اللَّهُ أَكْبَرُ

Окулушу:

Аллааху Акбар. (4 жолу кайталанат).

Котормосу: *Алла баарынан улук.*

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Окулушу:

Ашхаду аллаа илааха иллаллаах. (2 жолу кайталанат).

Котормосу: *Алладан башка кудай жок экенине күбөлүк берем.*

أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

Окулушу:

Ашхаду анна Мухаммадар расуулаллаах. (2 жолу кайталанат).

Котормосу: *Мухаммад Алланын Элчиси экенине күбөлүк берем.*

حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ

Окулушу:

Хайя аlassалаах. (2 жолу айтылат).

Котормосу: *Намазга келгиле.*

حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ

Окулушу:

Хайя алалфалаах. (2 жолу кайталанат).

Котормосу: *Ийгиликке келгиле.*

اللَّهُ أَكْبَرُ

Окулушу:

Аллааху Акбар. (2 жолу кайталанат).

Котормосу: *Алла баарынан улук.*

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Окулушу:

Лаа илааха иллаллаах.

(1 жолу айтылат).

Котормосу: *Алла тааладан башка кудай жок.*

Экинчи халифа Азирети Умар *разияллааху анху* Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын ошол кеңеш жыйынына катышып отурган экен. Ал дагы түш көрүп, түшүндө дал ошол *Азан* сөздөрүн укканын айтты. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* бул сөздөрдүн Алла таала тарабынан вахий-аян болгонуна эч бир шек кылбастан, ибадат кылуучуларды мечитке чакыруу үчүн *Азан* ыкмасын кабыл кылган. Ушундан улам *Азан* намазга чакыруучу ыкма катарында бүтүн ааламга белгилүү болуп калган.

АЗАН АЙТУУНУН ЖОЛУ

Муаззин (*Азан* айтуучу киши) жүзүн *Кааба* тарапка каратып, көрүнөө жайда турушу керек. Азыркы заманда *азан*

айтканда микрофонду да пайдаланышат. *Муаззин* оң жана сол сөөмөйүн кулактарынын ичине коюп, азан сөздөрүн көтөрүңкү үн менен окуйт. Ал **Хаййа аlassалаах**, - дегенде, жүзүн оң жакка, **Хаййа алалфалаах** деген сөздөрдү айтканда, жүзүн сол тарапка бурат.

Багымдат намазында *Муаззин Хаййа алалфалаахтан* соң эки жолу төмөнкү сөздөрдү айтышы керек:

الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِّنَ النَّوْمِ

Окулушу:

Ассалаату хайрум минаннауум. (2 жолу айтылат).

Котормосу:

Намаз уйкудан жакшыраак.

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай деген:

إِذَا سَمِعْتُمُ النَّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَدِّنُ
(بُخَارِي كِتَابُ الْأَذَانِ بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا سَمِعَ الْمُنَادِي)

Окулушу:

Изаа самиътумуннидаа’а факуулуу мисла маа якуулул муаззин.

Котормосу:

Азанды укканыңарда муаззин айткан сөздөрдү силер да айткыла. («Бухарий», Китабуль-Азаан, баабу маа якуулу изаа самиъал мунаадий).

Демек, азан сөздөрүн уккан киши *Муаззиндин* артынан сөзмө-сөз кайталашы керек, бирок *Муаззин Хаййа аlassалаах* жана *Хаййа алал фалаах*, - дегенде, **Лаа хавла валаа куввата иллаа биллаахил алиййул азийм**, - деп айтышы керек.

Котормосу: *Баардык күч-кубат Бийик жана Улук Аллада гана.*

Шийъа мазхабдагылар азан айтканда төмөндөгү сөздөрдү кошуп айтышат:

أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ

Окулушу:

Ашхаду анна Алиййан валиййуллаах.

Хаййа алаа хайрил амал.

Котормосу:

Али олуя экенине мен күбөлүк берем. Эң жакшы ишке келгиле.

Ошондой эле айрым мусулман агымдар төмөнкү сөздөрдү кошуп айтышат:

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

Окулушу:

Ассалаату вассалааму алайка йаа Расуулаллаах.

Котормосу:

Эй, Алланын Элчиси! Сизге тынчтык жана рахмат болсун.

Ушул сөздөрдү эмнеге негиздеп, кошумча кылганы бизге маалым эмес. Биздин пикирибиз боюнча жогоруда биз берген азан сөздөрү эң туура. Эгер жамаат намазы мечиттен башка жайда окула турган болсо да, намаздан мурун азан айтылышы керек. Азан окулган соң *Муаззин* жана азанды уккандар төмөндөгү дубаны окушат:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اِنِّتَ مُحَمَّدًا
الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيْعَةَ وَاَبْعَثْتَهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا
الَّذِي وَعَدْتَهُ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ
(صحيح البخارى كتاب الاذان باب الدعاء عند النداء)

Окулушу:

Аллаахумма Рабба хаазихид даъватит таааммати
вассалаатил каааимах. Ааати Мухаммаданил васийлата
вал фазийлата ваддаражатар рафийъата вабъасху
макаамам махмууданиллазий ваъаттахуу иннака лаа
тухлифул мийъaad. («Бухарий», Китаабуль-Азаан, Баабуд
Дуа инданнидаа)

Котормосу:

*Эй, Алла! Ушул жеткиликтүү чакыруу жана жамаат
намазынын Ээси жана Кожоюнуну! Өзүңө (мээримиче)
жеттишүү үчүн Мухаммадды бизге курал кылгын. Ага
абзелдик жана бийик даража бергин. Аны Өзүң ага убада
кылган эң жакшы орунга жеткизгин. Албетте, Сен убадаңа
кыянат кылбайсың.*

КООМАТ

Намаз баштаардан мурун коомат айтылат. Бул - имам өз
ордуна барып, жүзүн *Кааба* тарапка каратып, намаз окууну
баштоого ишаарат болот. Коомат азан сөздөрүнүн
кыскартылган формасы. Азан менен кооматтын айырмасы
төмөндөгүчө:

1. Азан бийик үн менен, коомат болсо, пасыраак үн менен
айтылат.

2. Кооматта бармактар азандагыдай кулактарга
тийгизбестен, колдор эки жакта бош турат.

3. Кооматта **Ассалаату хайрум минаннаум** сөздөрү
айтылбайт.

4. Коомат бат-бат айтылат. Ал эми *Маликий*
мазхабдагылар азан кандай айтылса, кооматты дал ошондой
айтышат. Алар кооматты да, азан сөздөрүн да тыныгып
айтышат.

5. Кооматта **Хаййа алал фалаахтан кийин Кад
кааматиссалаах** (намаз башталды) эки жолу айтылат.

6. Кооматта азандагыдай **Хаййа алассалаах** жана **Хаййа
алал фалаах** айтылганда, баш оң жана сол тарапка

бурулбайт.

Коомат сөздөрү төмөнкүчө:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ
حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ
قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Окулушу:

Аллааху Акбар, Аллааху Акбар; Ашхаду аллаа илааха иллаллаах; Ашхаду анна Мухаммадар Расуулунлаах; Хаййа ала ссалаах; Хаййа алал фалаах; Кад кааматиссалаах, Кад кааматиссалаах; Аллааху Акбар, Аллааху Акбар; Лаа илааха иллаллаах.

Котормосу:

Алла баарынан улук, Алла баарынан улук; Алладан башка кудай жок экенине мен күбөлүк берем, Мухаммад Алланын Элчиси экенине мен күбөлүк берем; Намазга келгиле; Ийгиликке келгиле; Намаз баиталды, Намаз баиталды; Алла баарынан улук, Алла баарынан улук; Алладан башка кудай жок.

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам мындай деген:

«Азан айткан киши кооматты да айтуусу керек». («Термизий», Абваабус-Салаат, Бааб ма жаа ан ман аззана фахува укийм)

Бирок кээде өзгөчө жагдайларда *Муаззин* же имамдын уруксаты менен кооматты башка киши окуса да болот.

НИЕТ

А дегенде, окула турган намазга чын көңүл менен ниет кылуу парыз. Ал намаздын маанилүү бөлүгү. Намаз окуй турган киши кайсы намазды (*Фарз, Сүннөт же Нафл*) жана канча рекет окуурун көңүлүнө түйүшү керек. Ниетте

сөздөрдү үн чыгарып айтуунун кажети жок. Ниетти көңүл менен аткарса, ошонун өзү жетиштүү болот. Ниет кылганда *Тавжих* окулат. (*Тавжих* 2-бөлүмдө берилген).

НАМАЗДАРДЫ КОШУП ОКУУ

Айрым өзгөчө жагдайларда эки намаздын кошулуп окулушу мүмкүн. Мисалы: *Пешин* намазын *Дигер* намазына, ошондой эле *Шам* намазын *Куптан* намазына кошуп окуса болот. Бул үчүн төмөндөгү себептер болуш керек:

- а) киши оорулуу болсо;
- б) киши сапарда жүрсө;
- в) жамгыр же бороон болсо;
- г) катуу жамгыр себебинен мечитке барууга мүмкүн болбосо.

Кийинки намазды алдынкы намазга кошуп окуган жакшы. Бирок, айрым аргасыз жагдайларда абалкы намазды кийинки намазга кошуп окуса да болот.

Эки намазды кошуп окуганда, ага бир жолу азан айтса жетиштүү. Бирок, коомат ар бир намазга өз-өзүнчө айтылат.

Намаздарды кошуп окуганда, *Сүннөт* намазы окулбайт. Бирок, жума намазынан мурун сөзсүз эки *Сүннөт* окуш керек, аны таштоого болбойт.

Эгер *Аср* намазы жамаат же имам менен аткарылып жатса, кечигип келген адам кайсы намаз окулуп жатканын билбесе, анда баары бир кошулуп, окуй бериши лаазым. Кийинчерээк алдыңкы намазын калтырганын билип, жамаат намазынан кийин ошол каза болгон намазды жалгыз окуйт. Ал эми кечигип келген киши имамдын кийинки намазды окуп жатканын билсе, ал алгач алдыңкы намазды жалгыз өзү окуп, кийин жамаатка кошулушу керек. Мисалы: эгер имам *Куптан* намазын окуп жатса, кечиккен адам алгач каза болгон *Шам* намазын окуйт, анан жамаатка кошулат. Эгер ал имамдын *Куптан* намазына башчылык кылып жатканын билбей, *Шам* намазын окуп жатат, деп ойлосо, анда ал имамга кошулуп, намаз окуй бериши керек. Андан кийин *Шам* намазын

жалгыз өзү окуйт, анткени ал имамга баш ийип, *Куптан* намазын аткарганга эсептелет. Адатта алдыңкы намаз биринчи, андан соң кийинки намаз окулушу лаазым.

ЭКИНЧИ БӨЛҮМ

НАМАЗДЫ АТКАРУУНУН ЖОЛУ

Намаз негизинен мечитте жамаат менен окулганы шарт. *Масжид* (мечит) - Алла тааланын ибадаты үчүн курулган жай. Намазды мечиттен башка жерде да окуса болот, ал үчүн намаз окула турган жай таза болушу керек.

Намаз окуурдан мурда киши денесин тазалашы зарыл, кийими да таза болушу лаазым. *Вузу* (даарат) алып, намаз окуй турган кишилер менен бирге имамдын аркасынан сап тартып, баардыгы жүзүн *Кааба* тарапка каратуусу керек. Сап бир кылка, тегиз болгону дурус. Алардын ийиндери бири-бирине тийип турушу зарыл. Бирок, ушундай жагдайда кишилер намазда бири-бирине тоскоолдук кылбаш керек. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* саптардын тегиз болуусуна чоң маани берген.

Ушул тартипте имамдын аркасында сапка турган ар бир киши кайсы намазды окуурун ниет кылып, *Тавжихти* окушу керек. *Тавжихтин* сөздөрү төмөнкүчө:

وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Окулушу:

Важжийа лиллазий фатарассамааваати вал арза ханийфан ва маа ана минал мушрикийн. («Муслим», Китаабус-Салаат).

Котормосу:

Мен асмандар менен жерди жараткан Аллага гана кайрылган бойдон, баардык ой-ниетимди Ага гана багыштадым жана мен мушриктерден эмесмин.

Намазды баштаардан мурда коомат «намаз башталды деген билдирүү» окулат. Намаз окуп жатканда, баардык ашык нерсени ойдон чыгарып, бүткүл ой-ниетин жана көңүл-дитин

намазга буруу зарыл.

Намаз *Такбийри тахрийма* менен башталат. Имам эки колун көтөрүп, баш бармактарынын учун кулагынын жумшагына тийгизип, **Аллааху Акбар** (Алла баарынан улук), - дейт. Баардык кишилер имамды ээрчип, **Аллааху Акбар**, - деп эки колун чогуу көтөрүп, баш бармактарынын учун кулактарынын жумшагына тийгизет.

Бул Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дан калган сүннөт. Бул пикирди бүткүл *Фикх* аалымдары жактаганы менен айрым бир мазхабдагылар бир рекетте колдорун бир иреттен ашык көтөрүшөт. Алар намазды баштаарда

Аллааху Акбар, - деп кулак кагып, андан кийин *Кыямдан Рукуга* барганда жана *Кыямга* кайтканда, ошондой эле *Саждага* барганда жана *Саждадан* турганда, колдорун көтөрүшөт. Бул нерсени кеңири түшүндүрүү үчүн Ислам тарыхына назар таштасак, төмөнкү нерсеге күбө болобуз:

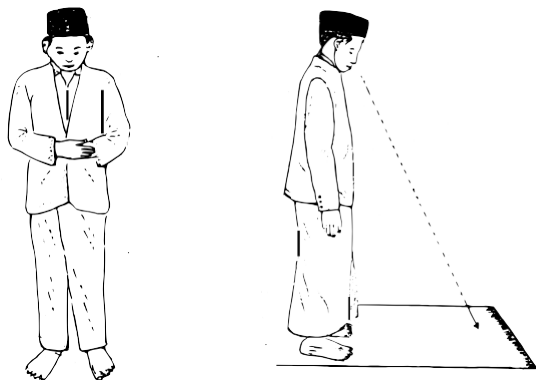
Хадистерден белгилүү болгондой, Мухаммад Пайгамбар *саллаллааху алайхи ва саллам* өз пайгамбарлыгынын алгачкы күндөрүндө колдорун бир нече жолу бир иреттен ашык көтөргөн экен, бирок бул анын дайыма жасаган амалы болгон эмес. Дагы башка көптөгөн хадистерге караганда, Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* колдорун ар бир намаздын биринчи рекетинде *Такбийри тахрийманы* айтып жатканда гана көтөргөн, башка убактарда көтөргөн эмес.

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын сахаабасы Азирети Абдулла ибн Масъуд *разияллааху анхунун* мындай дегени рабят этилет:

«Келгиле, мен сиздерге Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* кандай тартипте намаз окуганын көрсөтүп берейин». Анан Абдулла намаз окуду. Ал колдорун баштаарда бир гана жолу *Такбийри тахрийманы*

айтып жатканда гана көтөргөн.

Имам колдорун көтөрүп, баш бармактарынын учун кулактарынын жумшагына тийгизип, **Аллааху Акбар**, - дегенден кийин, колдорун көкүрөк тушуна сол колунун үстүнө оң колун байлайт. Намаз окуй тургандар колдорун байлап, өздөрүнүн Жаратканынын алдында баш ийип, таазим этип турушат. Бул аракет *Кыям* деп аталат.

Бирок, бул аракетте түрдүү көрүнүштөр бар. Айрымдар колдорун киндик астына, кээ бирлери киндик үстүнө, дагы башкалары андан да жогору коюшат. Булардын баардыгы таазим белгиси. Демек, арзыбас маселелерде келишпестик чыгаруу туура эмес.

Дагы бир нерсени тактап кетсек, *Маликий*лер жана *Шийъалар* *Сунний*лерден айырмаланып, колдорун такыр байлабастан, эки жагына бош коюшат. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын мындай жасаганы туурасында хадистерде эч кандай далил болбосо да, колдорун байлабай, окуган кишинин намаздары дурус эмес, деп каршылык билдирүүгө эч кимдин акысы жок.

Такбийр-э-Тахрийманы айткан соң үн чыгарбай, ичинен *Санаа* окулат:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ
وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

Окулушу:

Субхаанакә Аллаахумма ваби хамдика ватабаара касмука ватааалаа жаддука валаа илааха гайрук.

Котормосу:

Эй, Алла! Сен тазасың, мактоого татыктуусуң. Сенин ысымың куттуу, даражаң жогору жана Сенден башка кудай жок. («Термизий», Китаабус-Салаат, маа йакуулу инда ифтахис-Салаат; «Сунан Насайй», Китаабуль-Ифтах, Баабуз-Зикр байнас-Салаат ва байнал Кираат).

Айрым хадистерге караганда, Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам ушул Санаанын ордуна башка дубаларды да окучу экен. Бирок, ушул Санаа кеңири тараган жана көбүрөөк окулган. Санаадан кийин үн чыгарбай, ичинен Таъввуз окулат:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Окулушу:

Аъузу биллаахи минашшайтаанир ражийм.

Котормосу:

Рахматтан куулган шайтандын жаманчылыгынан Алладан паана издеймин.

Таъввуз окулган соң, имам үн чыгарбай, ичинен же ачык түрдө Басмалахты окуйт. Аны ээрчигендер болсо, ичинен окушат. Басмалах сөздөрү төмөнкүчө:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Окулушу:

Бисмиллаахир Рахмаанир Рахийм.

Котормосу:

Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү (жана) кайра-кайра ырайым кылуучу Алланын аты менен.

Хадис китептеринде жазылганына караганда, Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам Басмалахты айрым учурларда үн чыгарып, башка маалдарда болсо, ичинен айтчу экен. Жалпысынан, мусулмандардын арасында араб мамлекеттериндеги мусулмандар Басмалахты

үн чыгарып айтышат, ал эми *Ханафий* мазхабдагылар жана башка көптөгөн мусулмандар үн чыгарбай, ичинен окушат.

Мындан кийин имам «Фаатиха» сүрөөсүн окуйт. *Фажр*, *Магриб* жана *Иша* намаздарында бул сүрөөнү үн чыгарып окуйт. *Зухр* жана *Аср* намаздарында имам жана аны ээрчигендер үн чыгарбай, ичинен окушат. Имам «Фаатиха» сүрөөсүн үн чыгарып окуп, аяттар арасында бир аз дем алганда, аны ээрчигендер имам окуган соң, ошол окуган аяттарды үн чыгарбай, ичинен кайталашы керек.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ
وَلَا الضَّالِّينَ ۝

Окулушу:

Алхамдулиллаахи Раббил ааламийн. Ар-Рахмаанир-Рахийм. Маалики явмиддийн. Иййаака наьбуду ва иййаака настабийн. Ихдинассираатал мустакийм. Сирааталлазийна анъамта алайхим. Гайрил магзууби алайхим валаззааллийн.

Котормосу:

Бардык мактоо бүткүл ааламдардын Парбардигери, Аллага таандык. Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү жана кайра-кайра ырайым кылуучу. Сыйлык жана Жаза күнүнүн Ээси. Биз Сага гана ибадат кылабыз жана Сенден гана жардам сурайбыз. Бизди туура жолго баштагын - Сен тартуу кылгандардын, каарга дуушар болбогон жана адаштагандардын жолуна.

«Фаатиха» сүрөөсү окулгандан кийин, намазда тургандар *Аамийн* (Эй, Алла! Биздин дубаларыбызды кабыл кыл), - деп айтышат.

Малкий, Шаафий жана *Хамбалий* мазхабдагы мусулмандар *Аамийн*ди үн чыгарып, *Ханафий* мазхабдагылар болсо, үн чыгарбай, ичинен айтышат. Экөөнүкү тең туура.

Анткени намаздын жарактуу же жарактуу эместигине мунун анчалык деле чоң таасири жок. Намазда тургандар *Аамий*нди кааласа, үн чыгарып, кааласа үн чыгарбай, ичинен окуулары мүмкүн. Буга каршылык кылууга эч кимдин акысы жок. Албетте, чектен тышкары катуу үн чыгарып, башка кишилердин тынчтыгын бузса, андай учурда намаздан кийин эскертүүгө болот.

Андан кийин имам кеминде үч аятты же кыска бир сүрөөнү окуйт. Мисалы:

«АЛЬ-КАВСАР» СҮРӨӨСҮ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ اِنَّا اَعْطَيْنٰكَ الْكُوْتِرَ ۝
فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَاَنْحَرُ ۝ اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ ۝

Окулушу:

Бисмиллаахир Рахмаанир Рахийм. Инна аътайнаакал кавсар. Фа салли ли Раббика ванхар. Инна шааниака хувал абтар.

Котормосу:

Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү жана кайра-кайра ырайым кылуучу Алланын аты менен. Албетте, Биз сага «Кавсарды» тартууладык. Демек, сен Парбардигериң үчүн намаз окугун жана курмандык чалгын. Чынында, сенин душманың гана тукумсуз калат.

«АЛЬ-ИХЛААС» СҮРӨӨСҮ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝
لَمْ يَلِدْ وَّلَمْ يُولَدْ ۝ وَّلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

Окулушу:

Бисмиллаахир Рахмаанир Рахийм. Кул хуваллааху ахад. Аллаахуссамад. Лам ялид ва лам юулад ва лам якуллахуу куфуван ахад.

Котормосу:

Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү жана кайра-кайра ырайым кылуучу Алланын аты менен. Айткын: «Ал Алла жалгыз гана. Алла муктаж эмес. Ал төрөлбөгөн жана төрөлбөгөн. Ошондой эле Ага эч качан эч ким тең келген эмес.

«АЛЬ-ФАЛАК» СҮРӨӨСҮ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝
وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفّٰثٰتِ فِي الْعُقَدِ ۝
وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ۝

Окулушу:

Бисмиллаахир Рахмаанир Рахийм. Кул аьуузуби Раббил фалак. Мин шарри маа халак. Ва мин шарри гаасикин изаа вакаб. Ва мин шарриннаффаасаати фил укад. Ва мин шарри хаасидин изаа хасад.

Котормосу:

Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү жана кайра-кайра ырайым кылуучу Алланын аты менен. Айткын: «Мен (нерселерди) жарып, (жаңы нерселерди) Жаратуучу Парбардигерден паана сураймын. Ал Өзү жараткан нерселердин жаманчылыгынан. Ошондой эле караңгылык кылуучунун жаманчылыгынан, качан ал таралып кеткенде. Ошондой эле түйүндөргө дем салуучу (ургаачы)лардын жамандыгынан. Ошондой эле көрө албастын жаманчылыгынан, качан ал көрө албастык кылганда».

«АН-НААС» СҮРӨӨСҮ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝
اِلٰهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُّوَسْوِسُ فِي

صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنْ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

Окулушу:

Бисмиллаахир Рахмаанир Рахийм. Кул аьуузуби Раббиннаас. Маликиннаас. Илаахиннаас. Мин шаррил вас ваасилханнаас. Аллазий йува свису фий судууриннаас. Минал жиннати ваннаас.

Котормосу:

Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү жана кайра-кайра ырайым кылуучу Алланын аты менен. Айткын: «Мен адамдардын Парбардигеринен паана сураймын. Адамдардын Падышасынан. Адамдардын Кудайынан. Азгырык салып, артка кайткан көптөгөн азгырык салуучунун жамандыгынан: ал адамдардын дилине азгырык салат. (Мейли) ал жиндерден («чоңдордон») болсун, же жалпы элден (болсун).

Биз жогоруда бир нече сүрөөнү үлгү катары бердик. «Фаатиха» сүрөөсүнөн кийин имам Курандын каалаган сүрөөсүн же бөлүгүн окууну тандап алат.

Имам Курандын кандайдыр бир бөлүгүн окуп жатканда, намазда тургандар сүкүт сактап туруулары керек. Курани каримде мындай айтылган:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

Окулушу:

Ва изаа куриал Кураану фастамиьуу лахуу ва анситуу ла аллакум турхамуун.

Котормосу:

Куран окулуп жатканда, силерге ырайым кылынсын үчүн ага кулак салгыла жана тынч тургула. («Аль-Аърааф» сүрөөсү: 205)

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва салламдын сахаабасы Азирети Убаада ибн Саамит разиялааху анху мындай дептир:

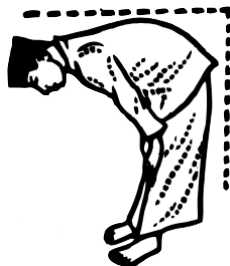
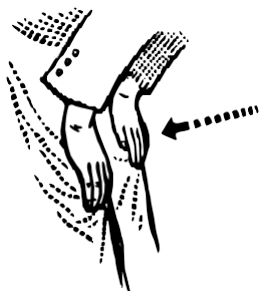
«Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* бир күнү *Багымдат* намазына имамчылык кылып жатканда, аркадан чыккан күбүр-шыбыр үндөрдүн айынан сүрөөлөрдү окууда абдан чоң ыңгайсыздык сезген. Намаз бүткөн соң Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* сахаабаларынан:

«Куран сүрөөлөрүн мага кошулуп окудунарбы?» - деп сураган. Алар: «Ооба!» - деп жооп беришкен. Ошондо, Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай дептир:

«Фаатиха» сүрөөсүнөн башка сүрөөлөрдү имамга кошулуп окубагыла, анткени «Фаатиха» сүрөөсү намаздын негизги бөлүгү».

Жамаат намазын окуп жатканда, ар бир мусулман Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын ушул сөздөрүнөн өрнөк алып, намаз убактында башкаларга тоскоолдук бербеши керек».

Быйык Курандан каалаган сүрөөсүн окугандан кийин, имам **Аллааху Акбар**, - деп *Кыямдан Рукуга* барат. Намазда турган башка адамдар да имамды ээрчишип, *Рукуга* барышат. Бул жагдайда намаз окуй турган киши оң колун оң тизесине, сол колун сол тизесине коюп, тизелерин бүкпөй, башын аркасы менен түз кылат.

Намазда тургандар имамга карап, үч же андан артык так санда төмөндөгү *Тасбийх*ти ичинен окушат:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

Окулушу:

Субхаана Рабби йал аъзийм.

Котормосу:

Улук Парбардигерим - ыйык.

Мындан кийин имам тик туруп, колдорун эки капталына бош коёт. Имам *Рукудан Кыямга* баратканда, үнүн ачык чыгарып, *Тасмийъ* окуйт. Бул арткы саптагыларга имамдын *Рукудан Кыямга* өткөндүгүнөн ишаарат болот. *Тасмийъ* сөздөрү төмөнкүчө:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

Окулушу:

Самиъаллааху лиман хамидах.

Котормосу:

Ким Аллага мактоо-алкоо айтса, аны Алла угат.

Намазга тургандар имамды ээрчип, тик туруп, төмөнкү *Тахмийд* сөздөрүн окушат.

رَبَّنَا وَ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ

Окулушу:

Раббанаа вала кал хамд, хамдан касийран таййибан мубааракан фиих.

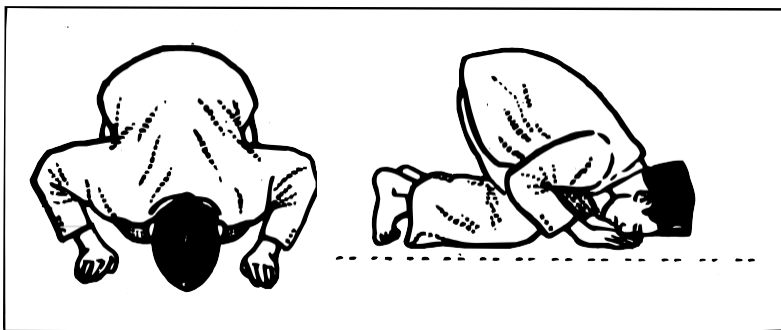
Котормосу:

Эй, Раббибиз! Бардык мактоо - арбын, таза жана куттуу мактоолор Сага гана таандык.

Рукудан туруп, Тахмийд окулуп бүткөнгө чейин ушул *Кыям* абалында турушат.

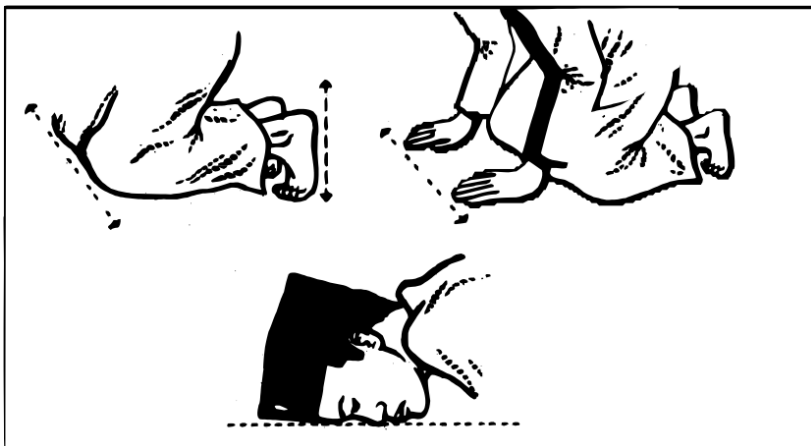
Андан кийин имам үнүн бийик чыгарып, **Аллааху Акбар**, - деп жамаатты *Саждага* багыттайт. Имам чөк түшүп, алакандарын, андан кийин маңдайын жерге тийгизет. *Саждада* тизе, алакан, мурун жана маңдайы жерге тийип

туруусу керек. Баш эки колдун арасында жерде болот. Бирөөгө тоскоолдук кылбастан, билектерди жерге тийгизбей, колтук ачык абалда тутулат.

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам мындай дептир:

«Алл а т аал ага сажда кылып жатканыңарда, колдоруңарды жана буттарыңарды туура кармагыла. Күчүк отурганда, буттарын сунганы сыяктуу колдоруңарды жерге эч качан созбогула». («Муснад Ахмад бин Ханбал», 3-том, 279-бет, Аль-Мактаб аль-Исламий литтабъ, аввал нашр, Бейрут).

Колдун манжаларын *Кааба*га каратып, буттун учу жерге тийип, баш бармагы *Кааба* тарапка бүгүлүп турат.

*Сажда*да үн чыгарбастан, кеминде үч жолу төмөндөгү *Тасбийх* окулат. (Эгер киши *Тасбийх*ти үч жолунан ашык окуса, анда так сан болуш керек).

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

Окулушу:

Субхаана Рабби ял аълаа.

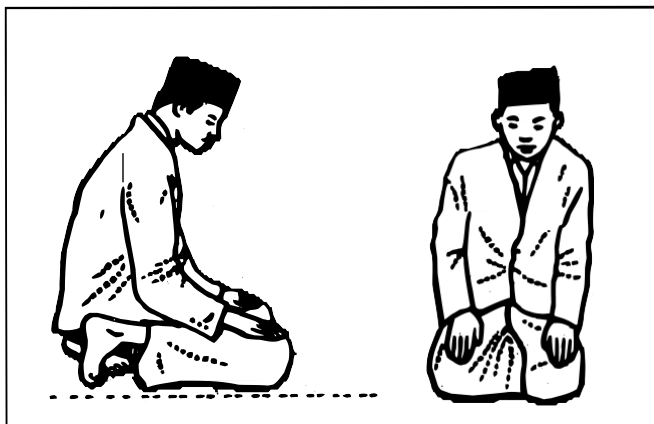
Котормосу:

Менин улуу Раббим - ыйык.

Сажда таазим, баш ийүү жана алсыздыктын абдан чоң көрүнүшү болуп, анда дуба кылуучу өзүнүн ичиндегисин Алла тааланын алдында ачып, Андан кечирүүсүн сурап өтүнөт.

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам Руку* жана *Сажда*да Курандан сүрөө окууну тыюу салган. («*Сахийх Муслим*», *Китаабус-Салаат*, *Бааб Аннахий ан кираатиль-Кураани фир Рукуи вас Сужууд*).

Андан кийин **Аллааху Акбар**, - деп имам жана намаз окуп жаткандар алгач башын, анан колдорун жерден көтөрүп, бир азга отурушат. Муну *Жилса* дешет. *Жилса*да сол бутунун томугун жерге коюп, үстүнө отурушат. Оң буту тик абалда болуп, бармактары *Кааба* тарапка ийилип турат.

Колдор тизенин үстүнө коюлуп, манжалар *Кааба* тарапка каратылат. *Жилсада* төмөнкү дуба окулат:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ وَاهْدِنِيْ وَعَافِنِيْ وَاجْبُرْنِيْ
وَارْزُقْنِيْ وَارْفَعْنِيْ

Окулушу:

Аллаахуммагфирлий вархамний вахдиний ва аафиний важбурний варзукний варфаъний. («Ибни Мааж», Икааматус-Салаваат жана «Мустадрик Хааким», 1-том, 262, 271-бет, Бейрут)

Котормосу:

Эй, Алла! Мени кечиргин, мага ырайым кылгын жана мени туура жолго багыттагын. Мага аманчылык бергин, менин кемчиликтеримди жок кылгын, мага ырыскы бергин жана менин даражамды көтөргүн.

Жилсадан кийин, имам Аллааху Акбар, - деп экинчи Саждага барат. Сапта тургандар аны ээрчип, дагы үч жолу же андан ашык так санда Субхаана Рабби ял аълаа, - дешет. Ар бир рекетте дайыма эки гана Сажда болот. Экинчи Саждадан кийин бир рекет орундалган болот. Имам дагы Аллааху Акбар, - деп Саждадан Кыямга барат. Сапта тургандар да экинчи рекетти окуу үчүн аны ээрчишет. Экинчи рекет да биринчи рекет кандай тартипте окулса, дал ошондой аткарылат.

Бирок, экинчи рекетте *Санаа* менен *Таъввуз* окулбайт. Ал ар бир намаздын биринчи рекетинде гана окулат. Имам алгач «Фаатиха» сүрөөсүн, кийин башка сүрөө же бир нече аяттарды окуп, биринчи рекетти кандай окуса, экинчисин да ошондой аткарат. Экинчи Саждадан кийин имам биринчи жолу *Жилсага* отурган сыяктуу отурат. Экинчи рекеттин акырындагы отуруу *Каъда* деп аталат.

Каъдада үн чыгарбастан *Ташаххуд* окулат. Ал төмөнкүчө:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَ

رَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

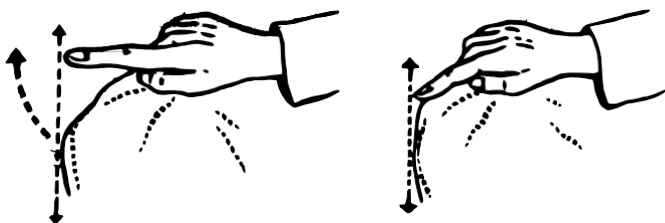
Окулушу:

Атгахийяату лиллаахи вассалаваату ватгаййибаату. Ассалааму алайка аййуханнабиййу ва рахматуллаахи ва баракаатух. Ассалааму алайнаа ва алаа ибаадиллаахиссаалихийн. Ашхаду аллаа илааха иллаллааху ва ашхаду анна Мухаммадан абдухуу ва Расуулух.

Когормосу:

Баардык белектер Алла үчүн. Бүтүн ибадаттар жана эң пакиза (мактоолор) да Алла үчүн. Эй, Алланын Пайгамбары! Сизге Алланын рахматы жана берекеттери болсун. Бизге жана Алланын жакшы амал кылган пенделерине тынчтык болсун. Мен Алла тааладан башка кудай жок экенине күбөлүк берем, ошондой эле мен Мухаммад Алланын пендеси жана Элчиси экенине күбөлүк берем.

Ибадат кылуучулар *Ташахху*ду окуп жатканда, **Ашхаду аллаа илааха иллаллаах**, - деген сөздөрдү окуй баштаганда, оң колунун сөөмөйүн жогору көтөрүп, айтып бүтөөрү менен ылдый түшүрүшү керек.

Хадис китептерине караганда, Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* оң колунун баш бармагын жана сөөмөйүн эркин тутуп, оң бугунун тизесине

коюп, **Ашхаду аллаа илааха иллаллаахты** баштаары менен сөөмөйүн жогору көтөрүп, окуп бүтөөрү менен ылдый түшүргөн экен. Сол колу манжалары жазылган абалда сол бутунун тизесинде болот.

Ташахху окулгандан кийин, Алла тааладан Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламга* рахмат жана берекелер тилеп, *Дурууд* жана айрым башка дубалар үн чыгарылбай окулат.

ДУРУУД (Ассалаату алан-Набий)

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ
عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.

Окулушу:

Аллаахумма салли алаа Мухаммадин ва алаа аали Мухаммадин камаа саллайта алаа Ибраахийма ва алаа а а ли И б р а а х и й м а , и н н а к а х а м и й д у м м а ж и й д . Аллаахумма баарик алаа Мухаммадин ва алаа аали Мухаммадин камаа бааракта алаа Ибраахийма ва алаа аали Ибраахийма, иннака хамийдум мажийд.

Котормосу:

Эй, Алла! Ибраахиймге жана Ибраахиймдин тукумуна берешендик кылганың сыяктуу Мухаммадга жана Мухаммаддын тукумуна берешендик кылгын. Эй, Алла! Ибраахиймге жана Ибраахиймдин тукумуна береке бергеңиң сыяктуу Мухаммадга жана Мухаммаддын тукумуна береке бергин.

Дурууддан кийин кыска дуба же дубалар окулат. Алардын айрымдары төмөндө берилет:

رَبَّنَا اتِّنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

Окулушу:

Раббанаа аатинаа фиддунйаа хасанатан ва фил аахирати хасанатан вакинаа азаабаннаар. («Аль-Бакара» сүрөөсү: 202)

Котормосу:

Эй, Парбардигерибиз! Бул дүйнөдө да, акыретте да бизге жакшылык бергин жана от азабынан бизди сактагын.

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَائِي ۝
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ۝

Окулушу:

Раббижъалний мукиймассалаати ва мин зурриййатий. Раббанаа ва такаббал дуаа. Раббанагфирлий вали ваалидаййа ва лил му’минийна йавма йакуумул хисааб. («Ибраахийм» сүрөөсү: 41-42)

Котормосу:

Эй, Парбардигерим! Мени да, урпактарымды да намазды толук аткаруучулардан кылгын. Эй, Парбардигерибиз! Менин дубамды кабыл кылгын. Эй, Парбардигерибиз! Сурак боло турган күнү мени да, ата-энемди да, баардык момундарды да кечиргин.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحُزْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ
وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ
(سنن ابى داود كتاب الصلوة باب الاستصحاب)

Окулушу:

Аллаахумма инний аьуузубика минал хамми вал

хузни, ва аьуузубика минал ажзи вал касли, ва аьуузубика минал жубни вал бухли, ва аьуузубика мин галабатиддайни ва кахририжаал. («Сунан Абий Давуд», Китаabus-Салаат, Баабул Истисхааб)

Котормосу:

Эй, Парбардигерим! Мен сар-санаага кабылбаш үчүн Сенден паана издеймин. Мен алсыздык жана жалкоолуктан (сактанууга) да Сенден панаа издеймин. Мен сараңдык жана коркоктуктан (сактанууга) да Сенден панаа издеймин. Мен карызга чөмүлүүдөн жана адамдардын зулумдугунан (сактанууга) да Сенден паана издеймин.

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ
فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِّنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

Окулушу:

Аллаахумма инний заламту нафсий зулман касийран валаа йагфируззунууба иллаа анта, фагфирлий магфиратан мин индика вархамний иннака антал гафууруррахийм.

Котормосу:

Эй, Парбардигерим! Мен өзүмө абдан көп зулумдук кылдым жана Сенден башка эч ким күнөөлөрдү кечире албайт. Ошондуктан, Өз кечиримдүүлүгүң менен мени кечиргин жана мага ырайым кылгын. Албетте, Сен кечирүүчү жана ырайым кылуучусуң.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ
الدَّجَالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ

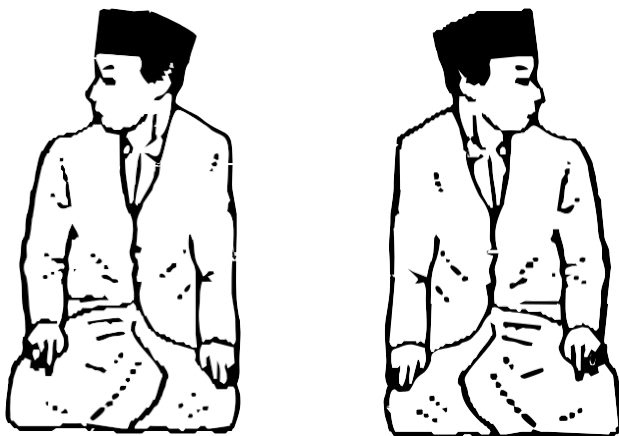
Окулушу:

Аллаахумма инний аьуузубика мин азаабил кабри, ва аьуузубика мин фитнатил масийхиддажжаали, ва аьуузубика мин фитнатил махйаа ва фитнатил мамаат. Аллаахумма инний аьуузубика минал ма'сами валмаграм. («Бухарий», Китаабуль-Истеъаза).

Котормосу:

Эй, Парбардигерим! Мен кабыр азабынан (сактанууга) Сенден паана издеймин жана Масийхид-Дажжаал фитна-алааматынан (сактанууга) Сенден паана издеймин. Сенден жашоо менен өлүм фитна-алааматынан (сактанууга) паана издеймин. Эй, Парбардигерим! Мен күнөө жана карыз жүгүнөн (сактанууга) Сенден паана издеймин.

Имам мына ушул дубалардан бир экөөсүн окуган соң, жүзүн оң жакка буруп, **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах** (силерге тынчтык жана Алланын рахматы болсун), - деп, анан жүзүн сол жакка буруп дагы **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дейт. Имамга кошулгандар да ошондой кылышат. Ушуну менен намаз бүтөт.

Эгер намаз эки рекеттин ордуна үч же төрт рекет болсо, анда экинчи рекеттеги *Каъдада* отуруу кыскартылып, *Ташахху*ду окуу менен чектелүүгө туура келет. Имам *Ташахху*ду окуп бүткөндө, **Аллааху Акбар**, - деп *Кыямга* барат. Ошентип, үчүнчү рекетти окуй баштайт. Үчүнчү рекет экинчи рекет сыяктуу аткарылат. Баардык кишилер аны ээрчишет. Эгер намаз үч рекеттен турса, (мисал үчүн *Шам* намаз) анда үчүнчү рекеттин экинчи *Саждасы*нан кийин имам *Каъдада* отурат. *Ташаххуд* жана *Дурууддан* кийин айрым башка дубаларды үн чыгарбастан, ичинен окуйт, анан **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - деп намазды аяктайт. Сапта тургандар да имамды ээрчип, ошондой кылышат.

Эгер намаз төрт рекет болсо, (*Пешин, Дигер, Куптан*) анда имам үчүнчү рекеттин акырында *Каъдага* отурбастан, экинчи *Саждадан* кийин дароо *Кыямга* барат. Намазга тургандар да аны ээрчип окушат. Имам төртүнчү рекеттин экинчи *Саждасы*нан кийин гана *Каъдага* отурат. Бул акыркы *Каъда* болуп, анда алар *Ташаххуддан* кийин *Дурууд* жана башка дубаларды окушат. Мындан кийин жогоруда айтылгандай алар жүздөрүн оң жана сол тарапка буруп, **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - деп намазды бүтүрүшөт. Намазда төмөндөгүлөрдү эске тутуу керек:

1. Эгер *Каъда* акыркы болсо, анда *Ташаххуд*, *Дурууд* жана башка дубалар окулат. Эгер *Каъда* акыркы болбосо, анда *Ташаххуд* гана окулат, анан **Аллааху Акбар**, - деп *Кыямга* барып, кийинки рекет улантылат.
2. Эгер намаз эки рекет болсо, экинчи рекеттин *Каъдасы* акыркы *Каъда* болуп эсептелет.
3. Эгер намаз үч рекет болсо, үчүнчү рекеттин *Каъдасы* акыркы *Каъда* болуп эсептелет.
4. Эгер намаз төрт рекет болсо, төртүнчү рекеттин *Каъдасы* акыркы *Каъда* болуп эсептелет.

НАМАЗДЫ ЖАЛГЫЗ ОКУУ

Эгер жамаат менен эмес, жалгыз намаз окулса, анда имамдын башчылыгында жамаат намазы кандай окулса, жалгыз намаз да дал ошондой окулат. Айырмасы – жамаат намазында имам сүрөөлөрдү үн чыгарып ачык окуйт. Жалгыз окулган намаз үн чыгарылбай, ичинен окулат. Мисалы: «Фаатиха» сүрөөсүн окуп жатканда, же **Аллааху Акбар, Самияллааху ли ман хамидах жана Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дегенде, үн чыгарбай, ичинен айтат.

ЖАМААТ МЕНЕН ОКУЛУУЧУ НАМАЗДАР

Ар бир мусулман *Парыз* намаздарын жамаат менен окуганы жакшы. Мечиттер жамаат болуп намаз окуу үчүн курулат. Хадисте мындай айтылган:

«Жамаат менен окулган намаздын сообу, жалгыз окулган намаздын сообунан жыйырма жети эсе көбүрөөк».

Жамаат мүчөлөрү арасынан ыймандуу, илим-билимдүү жана ыйык Куранды башкалардан жакшыраак билген бир киши имамдыкка шайланып дайындалуусу зарыл. Диний башкармачылык бар жайларда, имам диний башкаруучулук же халифа тарабынан дайындалышы мүмкүн. Имам болуп шайланган же дайындалган киши туурасында кимдир бирөө: «Бул киши имамдыкка ылайык эмес», - деп айтса да, баардык намаз окуган кишилер аны гана ээрчүүлөрү шарт. Имамдын ыйманына шектенген кишилер үчүн Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* төмөнкү көрсөтмөлөрү жетиштүү:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
الصَّلَاةُ الْمَكْتُوبَةُ وَاجِبَةٌ خَلْفَ كُلِّ مُسْلِمٍ بَارًّا كَانُ أَوْ فَاجِرًا
وَإِنْ عَمِلَ الْكِبَائِرَ (سنن ابى داود الجزء الاول كتاب الصلوة)

Окулушу:

Ан Абий Хурайрата каал: Каала Расуулullaахи саллаллааху алайхи ва саллам: Ассалаатул мактуубату ваажибатун халфа кулли муслимин, баарран каана ав фаажиран ва ин амилал кабаайир. («Сунан Абий Давуд», аль-Жузъ-уль-Аввал, Китаабус-Салаат)

Котормосу:

Азирети Абу Хурайрах разияллааху анху Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва салламдын мындай айтканын рабаят эткен:

«Фарз намазын ар бир мусулман имамдын аркасында окуу важиб, мейли ал ыймандуу болсун, мейли күнөөкөр болсун, мейли чоң күнөө кылган болсун («Сунан Абий Давуд» аль-Жузъуль-Аввал, Китаабус-Салаат).

Эгер намаз маалында эки же андан артык мусулман мечиттен башка жайда чогулуп калышса, анда алар намазды жамаат болуп окуулары зарыл. Эгер намазды эки эркек киши гана окуй турган болсо, анда алардын бири имамдык кылуусу керек. Алар жанаша туруп, экинчиси - ээрчүүчү имамдын оң жагына турушулаазым.

Эгерде бир эркек киши үйдө намаз окуса, ага үйдөгү аял киши кошулуп окууну кааласа, анда ал эркек кишинин сол тарабына турушу керек. Эгер эки эркек киши намаз окуп жатса, кийин келип аларга кошулган адамдар сап тартып турушу керек. Имам болсо, саптын ортосунда турат. Күндөлүк тартипте үч же андан артык мусулман жамаат болуп намаз окуп жатканда, имам алдыңкы сапта туруп, баардыгы жүзүн *Кааба* тарапка каратышы керек. Бирок, ыңгайсыз учурларда башка адамдар менен имам биринчи саптын ортосунда турса да болот.

Айрым бир мазхабдагы *Фикх* таануучулардын пикирине караганда, имамдын аркасындагы эң акыркы сапта кеминде эки киши болушу шарт. Алар бир киши турган сапты толтуруш үчүн акыркы саптагы бир кишини ошол сапка тартууга уруксат беришет.

Дагы башка *Фикх* таануучулар бул амалды кылбаганды

дурус көрүшөт. Анткени, мындай аракет башка сапка турган кишинин гана тынчын албастан, башка кишилердин да бейпилдигин бузат.

ЭСКЕ ТҮЙҮҮЧҮ АЙРЫМ БАШКА ЖАГДАЙЛАР

1. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*: «*Биринчи саптагылар, арткы саптагы адамдарга караганда көбүрөөк соопко татыктуу болушат*», - деген экен. Себеби, намазга эрте келген кишилер намаздын башталышын күтүп, Алла тааланы зикир кылышат. Албетте, алар кеч келген адамдарга караганда Алла таала менен көбүрөөк алакада болушат.

Дагы Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*: «*Бир сап толмоюнча башка сап тартбаиш керек*», - деген көрсөтмө берген экен. Ушундан маалым болгондой, *Такбийр* айтылып жаткан учурда же андан да кечирээк келген адамдарга караганда, эрте келип, биринчи саптан орун алган кишилер Алла тааланы көбүрөөк эскеришет. Кечигип келген ошол кишилер арткы сапта туруулары керек.

2. Эгер намаз башталып калган болсо, кечиккен адам сапка туруп намаз окуп жаткандарга кошулуп, кайсы жеринде болсо, ал да ошол жеринен улантат. Мисалы: алар *Кыям*да болушса, ал да *Кыям* абалына өтөт. Алар *Саждага* бараткан болсо, ал да ошол жеринен кошулушу лаазым. Имам жүзүн оң же сол тарапка буруп, **Асс а лааму а лайкум ва рахматуллаах**, - дегенден кийин жамаат намазын бүткөндө, кеч келген киши *Кыям*га барып, окулбай калган рекетти жалгыз окуйт.

3. Намаз рекеттерден түзүлөт. *Парыз* намаздары эки, үч жана төрт рекеттен турат.

Ар бир рекетте төмөндөгү абалдар кезигет:

а) *Кыям* (тик туруу);

б) *Руку* (эңкейип, колдорун тизелерине коюу);

в) *Кавма* (*Рукудан* тик туруп, колдорун эки жагына бош коюу);

г) *Сажда* (тизеге туруп, маңдайды жерге тийгизүү. Ар бир рекетте эки жолу *Сажда*га барылат);

д) *Жилса* (эки *Сажда* ортосунда отуруу);

е) *Каьда* (экинчи *Сажда*дан кийин отуруу). Эгер кечиккен адам намазга, *Руку*га барыштан мурун же *Руку*да кошулса, ал ошол рекетти аткарган болот жана аны намаздан кийин кайра окубайт. Эгер ал *Кыям* жана *Руку* аткарылгандан кийин кошулса, имам эки жолу **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дегенден соң (намаз бүткөндөн кийин), ал ошол рекетти толук аткарышы керек.

4. Жамаат намазы башталганда, *Сүннөт* жана *Нафл* намаздарын окууга болбойт. Жамаат намазы башталганда, кимдир бирөө *Сүннөт* намазын окуп жатса жана ал саптын ортосунда болсо, ал дароо намазды аяктап, жамаатка кошулушу лаазым. Эгер ал *Сүннөт* жана *Нафл* намаздарын саптын четинде туруп окуп жатса жана жамаатка кошулуп биринчи рекетке үлгүрүүгө көзү жетсе, анда намазды акырына жеткизиши мүмкүн. Антпесе, ал намазды токтотуп, жамаатка кошулганы дурус.

5. Намаз башталып калса, киши жүгүрүп келип, жамаатка кошулбашы керек.

6. Аялдардын абийирине жана ар-намысына карай намаз учурунда эркектердин алдында турганы дурус эмес. Ушул себептен, аялдар эркектердин артындагы сапта турушат. Бул аларга эркектердин ал жерде тургандыгы себептүү кыжаалат болбостон арткы саптарда намазды жайбаракат, эркин окууга мүмкүнчүлүк берет. Бирок, аялдардын намаз окушу үчүн өзүнчө жай болгону жакшы. Жогоруда айтылгандарга караганда, аялзаты эркек кишилерге имамчылык кыла албайт, бирок аялдарга имамчылык кылышы мүмкүн. Ал жаш балдарга - мейли кыздар болсун, мейли балдар болсун, имамчылык кыла алат, ал эми балакатка жеткен эркек жамаатка имамчылык кыла албайт.

7. Аялдарды жамаат намазына чакыруу үчүн азан айтуулары шарт эмес. Намазга имам болгон аял эрежеге ылайык, биринчи саптын ортосунда турат. Эркек

имамдыкындай жамааттын алдында турбайт.

8. Эгер имам жамаат намазында катага жол койсо, төмөндөгү чаралар көрүлөт:

а) эгер имам Курандагы сүрөө же аяттарды ката окуса же эсинен чыгарса, анда жамаат ичинен ошол сүрөө же аяттарды жакшы билген бирөө туура жана так айтып эскертүүсү керек;

б) эгер имам башка бир каталыкка жол берсе, ага жамаат мүчөлөрүнүн бири **Субхааналлаах** (Алла баардык кемчиликтерден таза), - деп эскертет. Ушинтип, имамдын жаңылышкандыгына ишаарат кылат. Бул учурда имам өз катасын түзөтөт. Эгер имам катасын оңдобосо, жамаат ага карата амалын уланта берет. Намазда эч кимдин имамга тоскоолдук кылууга акысы жок. Имам ката кылганда да, жамаат аны ээрчип окушу шарт. Бирок намаздан кийин ага катасын айтуу керек. Ошондон кийин имам катасын түзөтүү үчүн кошумча түрдө дагы эки жолу *Саждага* барышы зарыл. Жамаат да ага карата амал кылат. Муну *Сужуудус-Сахв* (катаны түзөтүш үчүн жасалган *Саждалар*), - дейт. Ушул *Саждаларды* имам жүзүн оң жана сол жагына буруп, эки жолу **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - деп айтуудан мурун аткарышы керек.

9. Эгер аял киши эркек имамдын катасын эскерте турган болсо, үнүн чыгарып, **Субхааналлаахты** айтышы мүмкүн эмес, болгону алакан чаап коюшу керек. Аялдын кол чабышынан имам каталыгын билип алат. Эгер имам аял киши болуп, каталыкка жол берсе, анда намазда турган аялдардын бири сүрөө жана аяттарды туура жана так айтышы же **Субхааналлаах**, - деп үн чыгарышы мүмкүн.

10. Намазга турган кишилердин чарчабашы үчүн жамаат намазын имам көпкө созбошу керек. Ал жамаат ичинде карылар, оорулуу адамдар же дармансыздар бар экенин, ошондой эле намаздан кийин айрым кишилердин иштери бар экенин эстен чыгарбашы керек.

НАМАЗДАН КИЙИН АЛЛАНЫ ЭСКЕ АЛУУ

Намаздан кийин Алла тааланы зикир кылууну улантып, *Тасбийх* жана *Тахмийд* окулат. Ал Курани каримде ачык-айкын жазылган. Курандын «Ан-Нисаа» сүрөөсүнүн 104-аятында Алла таала мындай айтат:

فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ

Окулушу:

Фа изаа казайтумуссалаата фазкуруллаах.

Котормосу:

Намазды аткарып бүткөн соң Алланы эске алгыла.

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам ар дайым ушул сөздөргө амал кылган. Азирети Айша разияллааху анхаа Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва салламдын намаздан кийин бир топко отуруп, Алла тааланы зикир этип, төмөнкү дуба окуганын айтат:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Окулушу:

Аллаахумма антассалааму ва минкассалааму табааракта йаа залжалаали вал икраам.

Котормосу:

Эй, Алла! Сен тынчтык Ээсисиң, Өзүң гана тынчтык берүүчүсүң. Эй, бийиктик жана улуу урмат Ээси! Сен өтө берекелүүсүң. («Сахийх Муслим», Китабуль-Масаажид ва мавазиус-Салаат, Бааб истихбаабуз-Зикри баъдас-Салаат).

Хадис китептеринде жазылышынча, Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам сахаабаларынын арасында отуруп, алардын өтүнүчүнөн улам колдорун көтөрүп, дуба кылган. Бирок, Азирети Айша разияллааху анхаа айткан сөздөрүнө көңүл бурсак, намаздан кийин дуба окуп жатканда, колдорун көтөрүү Мухаммад Пайгамбар саллаллааху алайхи ва саллам дайыма жасаган амалы-адаты

(сүннөтү) болбогону айкын болот. Ошондуктан, хадис китептериндеги Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* дуба окуп жатканда, колдорун көтөргөн, - деген баяндар акыйкаттан алыс. Кээ бир мазхабдагылардын: «Намаздан кийин, колдорун көтөрүп, дуба кылуу - Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын дайыма жасаган сүннөтү болгон», - дегени жаңылыш пикирге такалат. Жогорудагы хадистен келтирилген далилге караганда, бул Мухаммад Пайгамбар *саллаллааху алайхи ва саллам*дын дайыма жасаган амалы болгон эмес.

Ахмадия Мусулман Жамааты: «Намаздан кийин колдорун көтөрүп, дуба кылуу Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын дайыма жасаган амалы болгон эмес», - деген пикирде. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* бир аз отуруп, колдорун көтөрбөстөн Алланы зикир этип дуба окучу.

Жогоруда зикир этилген дубадан тышкары Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* намаздан кийин төмөнкү дубаларды да окуган:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Окулушу:

Лаа илааха иллаллааху вахдахуу лаа шарийка лахуу, лахул мулку валахул хамду ва хува алаа кулли шайин кадийр.

Котормосу:

Алладан башка кудай жок. Ал - жалгыз, Анын шериги жок. Падышачылык жана мактоо-алкоолор Ага гана таандык. Ал баарынан кудуреттүү.

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطَى لِمَا مَنَعْتَ
وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

Окулушу:

Аллаахумма лаа мааниъа лимаа аътайта валаа муътийа лимаа манаъта валаа йанфаъу залжадди минкал жад. («Сахийх Бухарий», Китаабус-Салаат, Баабуз-Зикри баъдас-Салаат).

Котормосу:

Эй, Алла! Сен тартуулаганыңды эч ким токтото албайт жана Сен токтотконуңду бирөө да бере албайт. Ким болбосун, ал канчалык улук болбосун, анын улуктугу Сага каршы эч кандай пайда жеткизе албайт.

اللَّهُمَّ اعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

Окулушу:

Аллаахумма аьинний алаа зикрика ва шукрика ва хусни ибаадатик. («Сунан Абий Давуд»).

Котормосу:

Эй, Парбардигерим! Сага зикир, шүкүр жана сонун ибадат кылуума жардам кылгын!

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ (الترمذى كتاب الصلوات باب ما يقول اذا سلم)

Окулушу:

Субхаана Раббика Раббил иззати аммаа ясифуун. Ва салаамун алаал мурсалийна вал хамду лиллаахи Раббил ааламийн. («Термизий», Китаабус-Салаах, Баабу маа якуулу изаа саллам).

Котормосу:

Урмат ээси Раббиңиз алар (каапырлар) баяндаган баардык кемчиликтерден таза. Баардык пайгамбарларга тынчтык болсун жана бүткүл ааламдардын Кожоюну Аллага мактоо-алкоолор болсун!

Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва саллам айрым сахаабалардын суранычтарына карата, Алланы улуктаган төмөнкү дубаларды окууга көрсөтмө берген.

Айрым мусулман агымдар ушул дубаларды дайыма окушат. Бирок, ушул дубаларды окуш анчалык зарыл эместигин билүү керек. Андыктан, мечитте *Парыз* намазы бүткөн соң, ошол дубаларды окуу важиб эмес.

а) Субхааналлаах (Алла баардык кемчиликтерден таза) 33 жолу кайталанат.

б) Аль-Хамдулиллаах (баардык мактоолор Алла таалага гана таандык) 33 жолу окулат.

в) Аллааху Акбар (Алла баарынан Улук) 34 жолу кайталанат.

НАМАЗДЫН ТҮРЛӨРҮ ЖАНА РЕКЕТТЕРДИН САНЫ

Төрт түрдүү намаз бар:

1. *Фарз.*
2. *Важиб.*
3. *Сүннөт.*
4. *Нафл.*

ФАРЗ НАМАЗЫ

Фарз (парыз) – арабча сөз, «аткарылууга милдеттүү», - деген маанини билдирет. Ар күнү окула турган беш *Фарз* (парыз) намазы бар. Алар төмөнкүлөр:

Намаз	Рекеттердин саны
<i>Фажр</i> (Багымдат)	2
<i>Зухр</i> (Пешин)	4
<i>Аср</i> (Дигер)	4
<i>Магриб</i> (Шам)	3
<i>Ъиша</i> (Куптан)	4

Парыз намазын атайылап аткарбай коюу күнөө болот. Эгер бирөө намаз окууну эстен чыгарса же кандайдыр бир аргасыздыктан окубай калса, анда эсине түшкөндө же башка убакытта өз катасын түзөтүп, ошол намазды окушу керек.

ВАЖИБ НАМАЗЫ

Важиб (зарыл) намаздары төмөнкүлөр:

1. Үч рекет *Витр* намазы.
2. *Ийдуль-Фитр* (орозо айт) жана *Ийдуль-Азхаа* (курман айт) маалында окулуучу эки рекет намаз.
3. *Каабаны Тавааф* (зыярат) кылганда, окулуучу эки рекет намаз.

Эгер киши ушул намаздарды атайылап калтырса, күнөө иш кылган болот. Бирок, киши *Важиб* намазын аргасыздан, мисалы: эстен чыгарып койсо, анда аны *Каза* намазы катарында окуу андан талап кылынбайт. *Каза* - орундалбай калган намазды окуу - дегенди түшүндүрөт.

СҮННӨТ НАМАЗЫ

Мухаммад Пайгамбар *саллаллааху алайхи ва саллам* *Парыз* намаздарына бир нече рекет намазды кошуп окуган. Бул намаздар *Сүннөт* намаздары, деп аталат. Баардык *Фикх* мектептери *Сүннөт* намаздарын орундатуу зарыл, деп эсептешет. *Сүннөт* намаздарын атайылап аткарбаган киши Алланын капачылыгына кабылат. *Сүннөт* намаздары төмөндөгүлөр:

1) *Фажр* (Багымдат) намазынын алдындагы эки рекет *Сүннөт* намазы. Эгер бир киши айрым себептен улам намаздын эки рекет *Сүннөтүн* окуганга үлгүрбөй, жамаатка кошулса, ал ошол намаздын эки рекет *Сүннөтүн Парыз* намазынан кийин аткарат.

2) *Зухр* (Пешин) намазында *Парыз* намазынан мурун төрт рекет жана аягында дагы эки рекет *Сүннөт* намазы бар. Эгер киши айрым себептерге байланыштуу *Парыз* намазынан

алдыңкы төрт рекет *Сүннөттү* окубай калса, аны *Парыз* намазынан кийин окуйт.

Эскертүү: Ахмадий мусулмандар көбүнчө *Ханафий* мазхабга амал кылышат, алар *Пешиндин Парызынан* мурун төрт рекет, ал эми *Парыз* намазынан кийин эки рекет *Сүннөт* окушат. Бирок, айрым башка мусулмандар *Пешиндин Парызынан* мурун да төрт рекет, *Парызынан* кийин да төрт рекет окушат.

3) *Магриб* (Шам) намазынын *Парызынан* кийин эки рекет *Сүннөт* бар.

4) *Иша* (Куптан) намазынын *Парызынан* кийин эки рекет *Сүннөт* бар.

НАФЛ НАМАЗЫ

Мусулмандар *Парыз* жана *Сүннөт* намаздарынан тышкары кошумча намаздарды да окушат. Алар - *Нафл* намаздары деп аталат.

Нафл намазы ыктыярдуу намаз эсептелет. *Нафл* намазын өз каалоосу менен окуган киши Алла тааланын кайрымына татыктуу болот. *Нафл* намаздары төмөнкүлөр:

1. Сегиз рекет *Тахажжуд* намазы.

2. *Зухр* (Пешин) намазындагы *Парыздан* кийин окулуучу акыркы эки рекет *Сүннөттөн* кийинки эки рекет.

3. *Аср* (Дигер) намазынын *Парыздарынын* алдындагы төрт рекет.

4. *Магриб* (Шам) намазынын эки рекет *Сүннөт* намазынан кийинки эки рекет.

5. Төрт рекет *Ишраак* намазы.

6. Мечитке киргенде окулуучу эки рекет намаз.

7. Алла тааладан ийгилик, жакшылык тилегенде окулган эки рекет намаз.

8. Эки рекет *Салаатиль-Хажжаат* намазы.

9. Эки рекет шүгүрчүлүк намазы.

Мындан башка дагы *Нафл* намаздары бар, алар туурасында бул китепчинин кийинки беттеринде айтылат.

Нафл намаздарын ар бир киши көңүлү толгончо окуй алат. Бирок тыюу салынган убакта *Нафл* намазын окуган дурус эмес. Мисалы: *Нафл* намазын *Аср* менен *Магрибдин* ортосунда окууга болбойт. Мечитте орундалышы шарт болгон *Нафл* намаздарынан тышкары, *Нафл* намазын үйдө окуган жакшыраак. Бирок, кайсы жерде окуурун адам өзү тандап алат. Кааласа үйдө, кааласа мечитте окуйт.

ЖУМА НАМАЗЫ

Салаатунь-Жумуаъ же *Жума* намазы жамаат менен окулат. Ал *Пешин* намазынын ордуна окулат. Ар аптада жума күнү мусулмандар сууга чайканып, таза кийимдерди кийип, атыр себинип, *Жума* намазына мечитке барышы керек. Ыйык Куран жана хадисте *Жума* намазынын өтө көп касиеттери баяндалган. Эгер мусулман жума күнүн Алланы зикир кылуу менен өткөрсө, албетте, Алла тааланын кайрымына татыктуу болот.

Жума намазына шаар жана чөйрөнүн баардык мусулмандары бир жерге чогулушат. Чоң шаарда намазга мусулмандардын оңой келүүсү үчүн *Жума* намазын бирден ашык жайларда да окуса болот. Мындай жагдай, алардын бири-бири менен учурашып, жеке жана жалпы маселелерди талкулоо үчүн мүмкүнчүлүк берет. Мусулмандар жумасына бир жолу учурашып, өз ара достук, бир туугандык мамилесин бекемдешип, өздөрүнүн тең укуктуулугун көрсөтүшөт.

Жума намазында имам баардык мусулмандарга жашоо маселелерине тийиштүү насааттарды айтат. Имам кутбада Ислам таалими менен тааныштырат. *Жума* намазын аткаруу ар бир балакатка жеткен эркек мусулман үчүн парыз. Бирок, ооруулуулар, сокурлар, дармансыздар, сапардагылар жана аялдар үчүн мечитке барып, намаз окуу парыз эмес. Алар кааласа, намазга кошула алат. Бирок, эгер алар *Жума* намазына бара алышпаса, анда *Пешин* намазын окуулары керек. Анткени, *Жума* намазы *Пешиндин* ордуна окулат.

Жума намазында азан эки жолу айтылат. Биринчиси күн

так төбөдөн бир аз оогондо, экинчиси имам *Кутба* окуурдан мурун айтылат. *Кутба* эки бөлүктөн турат, биринчи бөлүгүндө имам *Таъввуз* жана «Фаатиха» сүрөөсүн окуп бүткөн соң, намазга келгендерге Алланын буйруктарын аткаруу, мусулманчылык милдеттерин орундатуу жана изги иштерди жасоого даъват берет. *Кутба*да дагы башка маанилүү маселелер да айтылышы мүмкүн. *Кутбанын* бул бөлүгүн каалаган тилде окуса болот.

Имам *Кутбанын* биринчи бөлүгүн окуп бүткөн соң, бир аз убакытка отурат, анан кайрадан туруп, *Кутбанын* экинчи бөлүгүн баштайт. *Кутбанын* экинчи бөлүгүн араб тилинде төмөнкүчө окуйт:

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ وَ
نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا
مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
شَرِيكَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ عِبَادَ اللَّهِ رَحِمَكُمُ اللَّهُ
إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ أُنْذِرُوا اللَّهَ يَذْكُرْكُمْ وَأَدْعُوهُ
يَسْتَجِبْ لَكُمْ وَلِذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ

Окулушу:

Алхамдулиллаахи нахмадухуу ва настабийнухуу ва настагфирухуу ва ну’мину бихий ва натаваккалу алайх. Ва наъуузубиллаахи мин шуруури анфусинаа ва мин саййиаати аъмаалинаа, ман йахдихиллааху фалаа музиллалахуу ва ман йузлилху фалаа хаадиялах. Ва нашхаду аллаа илааха иллаллааху вахдахуу ла шарийка лахуу ва нашхаду анна Мухаммадан абдухуу ва Расуулх. Ибаадаллаахи рахимакумуллаах. Инналлааха йа’муру

**бил адли вал ихсаани ва ийтаазил курба ва йанхаа анил
фахшааани вал мункари вал багйи. Йаъизукум
лаъаллакум тазаккаруун. Узкуруллааха йазкурукум
вадъууху йастажиблакум вала зикруллаахи акбар.**

Котормосу:

Баардык мактоо-алкоо Аллага гана таандык. Биз Ага алкыш айтабыз, Андан жардам сурайбыз, Андан кечирим сурайбыз, Ага ыйман келтиребиз жана Ага тобокел кылабыз. Биз Алладан напсибиздин бузукулуктарынан жана амалдарыбыздын жаман натыйжаларынан сактоону тилейбиз. Кимди Алла туура жолго багыттаса, аны эч ким туура жолдон азгыра албайт жана кимди Алла адашкан деп өкүм кылса, аны эч ким туура жолго сала албайт. Биз Алланын жалгыз экенине жана Анын эч бир шериги жок экенине күбөлүк беребиз, ошондой эле Мухаммад Анын пендеси жана Элчиси экенине күбөлүк беребиз. Алланын пенделери! Алла силерге ырайым кылсын. Албетте, Алла силерге адилеттүүлүккө, кайрымдуулукка жана тууган-туушкандарга жакшылык кылууңарды буюрат. Ошондой эле, силерди абийирсиздиктен, ыпластыктан жана жаман ойлордон кайтарат. Эсиңерге тутууңар үчүн Ал силерге үгүт кылат. Алланы эске алгыла! Ал да силерди эске алат. Ага дуба кылгыла! Ал дубаларыңарды кабыл кылат. Алланы эске алуу - улук иш.

Мусулмандар *Кутбаны* кунт коюп угуулары керек. *Кутба* убактында ар кандай сүйлөшүүгө тыюу салынган. Имам *Кутбанын* экинчи бөлүгүн бүткөн соң, *Коомат* окулуп, имамдын башчылыгында эки рекет *Жума* намазы башталат.

Имам *Кутба* окуп жатканда, сүйлөшкөндөрдү тыюу үчүн эскерткендерди *Пайгамбарыбыз* Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* туура көрбөгөн. Мындай учурда кол же сөөмөй менен ишаарат кылып, сүйлөшкөндөрдү токтотууга болот. Эгер имам *Кутба* маалында кандайдыр бир суроо берсе, ошол суроого жооп бериш керек.

Кутба окуган кишинин намазга имамчылык кылганы жакшы. *Жума* намазында имам «*Фаатиха*» сүрөөсүн жана

Курани каримден башка сүрөөлөрдү жана аяттарды үн чыгарып окушу шарт.

Жума намазында *Парыз* намазынан мурун төрт рекет *Сүннөт*, ошондой эле *Парыз* намазынан кийин төрт рекет *Сүннөт* намазын окуш керек. Ал эми «Сунан Абий Давуд», - деген белгилүү хадис китебине караганда, *Жуманын Парыз* намазынан кийин төрт рекет ордуна эки рекет *Сүннөт* намазын окуса да болот. (*Китаабус-Салаат, Бааб Ас-Салаату баъдаль-Жумуаъ ва шарх Ас-Суннах, 3-том, 449-бет*).

Парыз намазынан мурун эки рекет *Сүннөт* намазын аткарыш зарыл, а түгүл муну сапардагы киши да окушу керек.

Кутба окулуп жатканда, мечитке келген киши башкалардын ийиндерин аттап, алдыңкы сапка өтпөшү керек. *Кутба* башталып калса, анда ошол учурда эки рекет *Сүннөт* намазын бат-бат окуп койсо болот. Эгер киши намазга кечигип, жамаатка акыркы *Каъда*да кошулса, имам жамаат намазын бүткөн соң, ал жалгыз өзү ошол намазды улантып окуйт. Эгер киши *Жума* намазынан кечигип калса, анда анын ордуна *Пешин* намазын окуйт.

ОРОЗО АЙТ ЖАНА КУРМАН АЙТ МАЙРАМДАРЫ

Бир жылда эки Айт майрамы бар. Биринчиси - *Ийдуль-Фитр* (орозо айт), экинчиси - *Ийдуль-Азхаа* (курман айт) деп аталат. Ал орозо айтынан он жумадан кийин келет. Орозо айт Рамазан айынын куттуу күндөрү бүткөндөн кийин өткөрүлөт. Ошол күнү мусулмандар өздөрүнө парыз кылынган орозолорду аткарууга Алла таала тарабынан берилген күч-кубат үчүн майрамдашат.

Курман айт *Зулхаж* айынын онунчусунда Азирети Ибраахийм *алайхиссалаам* жана анын уулу Азирети Исмаайл *алайхиссалаамдын* сүннөтүн эскерүү максатында белгиленет. Алла таала ал экөөнүн курмандыгын жана баш и й ү с ү н к а б ы л к ы л ы п , А з и р е т и И с м а а и й л *алайхиссалаамдын* ордуна кой союлсун, - деп көрсөтмө

берген. Ажылык максатында Меккеге барган мусулмандар Ибраахийм *алайхиссалаам*дын сүннөтүн ээрчип, Курман айтта курмандык чалышат. Бүтүн Ислам дүйнөсү Курман айт маалында кой же башка малды союп, курмандык чалышат.

Бүткүл мусулмандар - эркектер, аялдар жана балдар Орозо айтта жана Курман айтта окулуучу эки рекеттен турган жамаат намазын мүмкүн болсо, шаар же кыштак четинде, ачык жайда окушат.

Мусулмандар жаш-кары дебей, таң заардан туруп, намазды орундатуу үчүн гусул кылып, таза кийимдерди кийишет. Айрыкча балдар жаңы кийим кийишет. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* Айт күндөрү денесине атыр жыт себинчү экен. Ушул сүннөт боюнча аял-эркектер атыр жыт себинип чыгышат. Мусулмандар Айт күндөрү, үйүндө атайын тамактарды даярдашат.

Орозо айт маалында ар бир мусулман Айт намазынын алдында *Фитраана* (битир) бериши керек. *Фитраана* кембагал жана муктаж адамдарга таратылат. Ошондо, алар да Айтты көңүлү көтөрүңкү маанайда майрамдагандай өткөрүшөт. Үй-бүлөнүн ар бир мүчөсү ошол жылы белгиленген өлчөмдө *Фитраана* берет. *Фитраана* жаш балдар үчүн, а түгүл ата-энелери жаңы туулган бала үчүн да берүүсү керек. Айт намазы үчүн Айт намазы окула турган жайга баруудан мурда мусулмандар тамактануулары керек. Бирок, Курман айтта Айт намазы бүткөнгө чейин орозо тутканы абзел. Хадисте жазылгандай, Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* курмандык максатындагы малды сойоордон мурда эч нерсе жебеген жана курмандыкка чалынган ошол малдын этин күндүн биринчи тамагына пайдаланган. Бирок, андан мурда жеп-ичүүгө тыюу салынган эмес.

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын сүннөтү боюнча мусулмандар Айт намазына бир жол менен барып, кайра башка жол менен кайтышат.

Айт намазынын маалы түшкө чейин. Жума намазы

сыяктуу Айт намазы да жамаат менен окулат. Айт намазы үчүн азан жана коомат айтылбайт.

Айт намазынын биринчи рекетинде имам *Такбийри тахрийманы* айтып, *Санаа* окугандан кийин жети жолу колдорун көтөрүп, баш бармактарын кулактын жумшагына тийгизип, үнүн чыгарып **Аллааху Акбар**, - дейт. Ар бир жолу колдорун эки жагына түшүрөт. Жетинчи жолкудан кийин колдорун байлап, намаз окууну улантат. Имам аткаргандай, ага кошулгандар да колдорун көтөрүп, баш бармактарын кулагынын жумшагына тийгизип, үн чыгарбай, ичинен **Аллааху Акбар**, - дешип, ар бир жолкусунда колдорун эки капталына түшүрүшөт. Экинчи рекетте *Такбийрлер* беш жолу айтылат. Имам жана ага ээрчигендер беш жолу колдорун көтөрүп, баш бармактарын кулагынын жумшагына тийгизип, беш жолу **Аллааху Акбар**, - дешип, ар бир жолу колдорун эки капталына түшүрүшөт.

Экинчи рекеттин аягында, *Ташахху*д, *Дурууд* жана башка баяндалган дубаларды окуп бүткөндө, имам жүзүн а дегенде оң, андан кийин сол тарапка буруп, **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дейт. Бул намаздын бүткөндүгү белгиси.

Айт намазынан кийин имам кутба окуйт. Жума намазындагыдай, Айт намазындагы кутба да эки бөлүктөн турат. Бирок, эске тутуучу нерсе, Жума кутбасы намаздан мурун окулат, ал эми Айт намазындагы кутба намаздан кийин окулат.

Курман айттын эки рекет намазын окуп бүткөндөн кийин, имам менен жамааттагылар чогуу үн чыгарышып, Алланы мактап-улуктаган төмөндөгү дубаны окушат:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ الْحَمْدُ

Окулушу:

Аллааху акбар, Аллааху акбар, лаа илааха иллаллааху валлааху акбар, Аллааху акбар, ва лиллаахил хамд.

Котормосу:

Алла баарынан улук; Алла баарынан улук. Алладан башка

кудай жок; Алла баарынан улук; Алла баарынан улук жана баардык мактоо-алкоо Аллага гана таандык.

Зулхаж айынын тогузунчу күнү *Багымдат* намазынан баштап, *Зулхаж* айынын он үчүнчү күнкү *Дигер* намазына чейин ар бир *Парыз*-жамаат намазынан кийин жогорку дуба үн чыгарылып окулат.

Эскертүү: Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* Айт намазына бара жатканда жана кайтканда, жогорку дубаны окучу экен. Мусулмандар Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын мына ушул сүннөтүн ээрчишет.

ВИТР НАМАЗЫ

Витр - так, жуп эмес дегенди билдирет. *Витр* намазы үч рекеттен турат. Бул намаз *Куптан*дан кийин окулат. Анда «Аль-Аъла», «Аль-Каафируун» жана «Аль-Ихлаас» сүрөөсүн окуган абзел. Бирок, аларды гана окуу шарт эмес. Ыйык Курандан каалаган сүрөө же аяттарды окуса болот. *Витр* намазынын үчүнчү рекетинде *Рукудан* кийин *Кунуут* дубасы окулат. Ал төмөнкүчө:

Кунуут дубасы:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَتَتَوَكَّلُ عَلَيْنَا وَنُثْنِي
عَلَيْكَ الْخَيْرَ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ
اللَّهُمَّ إِنَّاكَ نَعْبُدُ وَلكَ نَصَلِّي وَنَسْجُدُ وَابْتِغَاءَ نِعْمَتِكَ وَنَحْفِدُ وَنَرْجُوا
رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ

Окулушу:

Аллаахумма иннаа настаъийнука ва настагфирука ва ну'минубика ва натаваккалу алайка ва нусний алайкал хайр. Ва нашкурука валаа накфурука ва нахлаъу ва натруку ман йафжурук. Аллаахумма иййаака наъбуду

валака нусаллий ва насжуду ва илайка насъаа ва нахфиду ва наржуу рахматака ва нахшаа азабака инна азабака бил куффаари мулхик.

Котормосу:

Эй, Алла! Албетте, Сенден жардам сурайбыз жана Сенден гана кечирим сурайбыз. Сага ыйман келтиребиз жана Сага гана тобокел кылабыз. Сени жакшылап мактайбыз. Сага шүгүр кылабыз, шүгүрсүздүк кылбайбыз. Сага моюн сунбаган кишини таштайбыз, аны менен алака кылбайбыз. Эй, Алла! Сага ибадат кылабыз, Сен үчүн гана намаз окуйбуз жана сажда кылабыз. Сен тарапка гана биз чуркайбыз. Сенин кызматыңа даярбыз. Рахматыңды үмүт кылабыз жана азабыңдан коркобуз. Албетте, азабың каапырларга тийүүчү.

НАМАЗДЫН ӨЗГӨЧӨ БӨЛҮКТӨРҮ

Намазда аткарыла турган аракеттер өзүнүн маанисине карай бөлүнгөн.

НАМАЗДЫН ПАРЫЗ БӨЛҮКТӨРҮ

Парыз деп аталган бөлүктөр эң зарыл бөлүктөр болуп, аларсыз намаз аткарылганга эсептелинбейт. *Фарз* (парыз) деген «аткарылуусу шарт» болгон амалды түшүндүрөт. Эгер киши *Парыз* бөлүктөрүн аткарбаса, анда намаз окулганга эсептелинбейт. Ал эми, *Парызды* окуу кишинин эсинен такыр чыгып кетсе, анда Алла аны кабыл кыла берет. Эгер ал *Парыздарды* өз убагында эсинен чыгарса, бирок намаз окулуп жатканда же намаздан кийин эсине түшсө же бир киши анын катасын эскертсе, анда ал ошол *Парызды* аткаруусу жана *Сужуудус-Сахв* жасоосу керек. Намаздагы *Парыз* бөлүктөрү төмөнкүлөр:

1. Такбийр-и-тахрийма: намазды баштаардан мурда **Аллааху акбар**, - деп айтуу;

2. Кьям: тик туруу;

3. *Руку*: эңкейип, тизеге таянып туруу;

4. *Сажда*: тизелеп, маңдайын жерге тийгизүү;

Жогорудагы абалдар бардык рекеттерде болот.

5. Акыркы *Каъда*: намазды бүтөөрдөн мурун бир аз убакыт отуруу. Бул абал ар бир рекетте кайталанбайт;

6. «*Фаатиха*» сүрөөсүн окуу: «*Фаатиха*» сүрөөсүн ар бир рекетте окуу парыз.

Жамаатка башчылык кылган имамга төмөнкү намаздардын абалкы эки рекетинде үн чыгарып, «*Фаатиха*» сүрөөсүн окуу парыз.

а) эки рекеттен турган *Багымдат* намазы;

б) үч рекеттен турган *Шам* намазы;

в) төрт рекеттен турган *Куптан* намазы.

Эскертүү: Абалкы эки рекетте Курани каримден айрым сүрөө же аяттар окулбай калса, анда рекеттер аткарылганга эсептелинбейт, бирок каталыгы эсине түшүп, эки жолу *Сужуудус-Сахв*га барса, намаз толук аткарылган болот. Эгер рекеттердин биринде «*Фаатиха*» сүрөөсү же Курани каримден айрым сүрөө же аяттарды үн чыгарып окуу имамдын эсинен чыгып кетсе, *Руку*га баруусунан мурда эсине салынса, анда имам ошол окулбаган «*Фаатиха*» сүрөөсүн жана башка сүрөө менен аяттарды үнүн чыгарып окуусу шарт. Андан кийин *Руку*га барат. Ушул жагдайда *Сужуудус-Сахв* кылынбайт. Бирок, ал *Руку*га барганда, катасын эстесе, анда «*Фаатиха*» сүрөөсү жана Курандан айрым башка сүрөө менен аяттарды окуусу шарт эмес. Намаздын акырында эки жолу *Сужуудус-Сахв*га барса жетет. Ошондо намаз толук аткарылды деп саналат.

НАМАЗДЫН ВАЖИБДЕРИ

Мааниси жагынан *Важиб* (зарыл же керектүү) *Парыздан* кийин экинчи орунда турат. Намаздын *Важиб*дери атайын аткарылбаса, намаз окуганга эсептелинбейт. Бирок аларды аткарууну эстен чыгарып, кийин эстесе, аткарылбаган *Важиб*дерди кайталабай, намаздын аягында эки жолу

Саждага барса, катасы түзөтүлгөн болот. Намаздын *Важибдери* төмөнкүчө:

1. *Парыз* намазынын алгачкы эки рекетинде, ошондой эле *Сүннөт* жана *Нафл* намазынын баардык рекеттеринде «*Фаатиха*» сүрөөсүнөн кийин Курани каримден башка сүрөө же аяттарды окуу.

2. *Рукудан* кийин тик туруу. Ал *Кавма* деп аталат.

Эскертүү: *Кыям* - парыз бөлүгү эсептелет. Ал аткарылуусу шарт дегенди билдирет, ал эми *Кавма* - важиб бөлүгү. Ал зарыл же керектүү дегенди билдирет.

3. *Жилса* - эки *Сажда*нын ортосунда жерге отуруу.

4. Эки рекеттен кийин бир мүнөттөй отуруу (акыркы *Каъдадан* башка).

5. *Каъдага* барганда, *Ташаххуд* окуу - **Аттахиййаату лиллаахи вассалаваат...** айтуу.

6. Имамдын *Багымдат*, *Шам*, *Кунтан* намазынын алгачкы эки рекетинде жана *Жума*, *Айт* намазынын эки рекетинде «*Фаатиха*» сүрөөсүн жана Курандан айрым башка сүрөөлөр же аяттарды үн чыгарып окуусу, *Пешин* жана *Дигер* намазында болсо, ичинен окуусу важиб.

7. Намаздын *Парыз* жана *Важибдери*н тийиштүү эрежеде, тартипте аткаруу жана орундатуу.

8. *Таъдийл* - намаздын бардык бөлүктөрүн шүгүрчүлүк менен чын көңүлдөн, башкача айтканда, бүткүл дитин коюп жана оюн бир жерге топтоп, ашыкпастан окуу.

9. Намаздын аягында биринчиден, жүзүн оңго, кийин солго буруп, **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - деп айтуу. Бул намаздын бүткөндүгүнө ишарат болот.

10. Имамдын *Такбийр-и-тахрийманы* үн чыгарып айтуусу да важиб.

НАМАЗДЫН СҮННӨТТӨРҮ

Намаздын *Парыз* жана *Важиб* бөлүктөрүнөн тышкары *Сүннөт* жана *Мустахабдары* да бар. Эгер аргасыз болбосо, намаздын *Сүннөтүн* толук аткаруу керек. Ар бир ибадат

кылуучу дайыма өзгөчө көңүл менен *Сүннөт* жана *Мустахаб*дарды аткаруусу керек; кандайдыр бир өтө аргасыздык болбосо, аларды калтырбашы шарт. Бирок, эгер намаздын *Сүннөт* жана *Мустахаб* бөлүгү орундатылбай калса, эч кандай *Сужуудус-Сахв* кылынбайт. Намаздын *Сүннөт* бөлүктөрү төмөнкүлөр:

1. *Такбийр-и-тахрий*маны айтып жатканда, колдорун көтөрүп, баш бармактарын кулак жумшагына тийгизүү;

2. *Кыям*да колдорун байлоо;

3. *Санаа* окуу;

4. Биринчи рекетте «*Фаатиха*» сүрөөсүнөн мурун **Аъуузубиллаахи минашшайтаанир ражийм**, - деп айтуу;

5. «*Фаатиха*» сүрөөсүн окуп бүткөндөн кийин *Аамийн*ди айтуу;

6. *Рукуга* баратканда, **Аллааху Акбар**, - деп айтуу;

7. *Рукуда* **Субхаана Рабби ял азийм**ди кеминде үч жолу айтуу;

8. *Рукудан* кайтканда, **Самиъаллааху лиман хамидах**, - деп айтуу; ошондой эле намазды жалгыз окуганда, **Раббанаа валакал хамдды** да айтуу; эгер киши жамаат намазында имамды ээрчип, **Раббанаа валакал хамд**, - десе, *Пайгамбарыбыз Мухаммад саллаллааху алайхи ва салламдын* сүннөтүн аткарган болот;

9. *Саждага* бара жатканда жана *Саждадан* кайтканда, **Аллааху Акбар**, - деп айтуу;

10. *Саждада* кеминде үч жолу **Субхаана Рабби ял аълаа**, - деп айтуу;

11. *Жилсада* баяндалган дубаны окуу;

12. **Ашхаду аллаа илааха иллаллаах**, - дегенде оң сөөмөйүн көтөрүү;

13. Акыркы *Каъдада Дурууд* жана башка дубаларды окуу;

14. Үчүнчү жана төртүнчү рекетте «*Фаатиха*» сүрөөсүн окуу;

15. Имамдын **Аллааху Акбар** жана **Самиъаллааху лиман хамидахты** үн чыгарып айтуусу да *Сүннөткө* кирет.

НАМАЗДЫН МУСТАХАБДАРЫ

Намазды шашылбай, жай, жагымдуу жана көркөм окуу үчүн анын *Мустахаб*дарын аткаруу зарыл. *Мустахаб* - «абзел көрүнгөн», «мактоого татыктуу» деген маанини түшүндүрөт. Туура, намаздын *Мустахаб*дары *Парыз*, *Важиб* жана *Сүннөт* сыяктуу зарыл эмес.

Намаздын *Мустахаб*дары төмөнкүлөр:

1. *Саждага* баратканда, көздөрүн маңдайын тийгизе турган жерге каратуу;

2. *Рукуда* манжаларын ачып, алаканын тизеге коюу;

3. *Кавмада* колдорун эки капталына түшүрүү;

4. *Саждага* барганда, алгач тизесин, анан алаканын, андан соң муруну менен маңдайын жерге тийгизүү;

5. Экинчи рекеттен кийин, ордунан эч кандай таянычсыз туруу;

6. Колдун манжаларын *Кыбыла* тарапка каратуу үчүн алакандарды тизеге түз коюу;

7. *Каъда* жана *Жилсада* сол бутунун үстүнө отуруп, оң бутунун таманын тик тутуп, манжаларын ийип, *Кыбыла* тарапка тууралоо;

8. «*Фаатихадан*» кийин, Курандан окула турган башка сүрөөлөр биринчи рекетте окулуучу сүрөөлөр экинчи рекетте окулуучу сүрөөлөрдөн узунураак болушуна маани берүү;

9. Имамга кошулгандардын *Амийнди* үн чыгарып, ал эми *Раббанаа валакал хамдды* үн чыгарбай, ичинен айтуусу.

НАМАЗДЫН МАКРУХТАРЫ (Намаз учурундагы жагымсыз иштер)

Намаздын *Макрухтары* - бул намаздын кадыр-баркын кетирген жагымсыз амалдар. Намазды ар дайым Алланын алдында тургандай, чын ыкылас менен окуу керек.

Намаздын *Макрухтары* төмөнкүлөр:

1. Кийим менен жөндөн-жөн ойноо;

2. Жан-жагына же өйдө жакка кароо;

-
-
3. Көздөрүн жумуп туруу;
 4. Баш кийимсиз намаз окуу;
 5. *Саждада* буттун манжаларын *Кыбыла* тарапка каратпоо же буттарын жерден көтөрүү;
 6. Дасторкондогу даяр тамакты жебестен, намазды ачкарын окуу;
 7. Дааратканага барууга кысталып турса да, намаз окууну улантуу;
 8. Мазарда жүзүн мүрзө тарапка буруп намаз окуу;
 9. Намаз убактында тар же тыкыс кийим кийип, өзүн ыңгайсыз сезип намаз окуу;
 10. Ыңгайсыз жайда мисалы: атканада, кой-короодо, эчкиканада же ызы-чуулуу базарда намаз окуу;
 11. Бир бутуна ооп туруу же намаздын кадыр-баркын түшүргөн башка аракеттерди кылуу;
 12. Ачык жерде *Сутрасыз* намаз окуу. (*Сутра* - бул намаз окула турган жайга чегара-белги катары коюлган нерсе);
 13. Бирөө **Ассалааму алайкум**, - дегенде, намаз учурунда баш ийкөө;
 14. Тамактанган соң, оозун чайкабастан намаз окуу;
 15. Намазда сүрөөлөрдүн ордун алмаштырып окуу;
- Мисалы:** биринчи рекетте Курандын ирет боюнча акыркы сүрөөлөрүн окуу, экинчи рекетте Курандын ирет боюнча алдыңкы сүрөөлөрүн окуу.
16. *Саждада* алакандарын маңдайынын астына коюу;
 17. *Саждада* курсагын бир нерсеге тийгизүү;
 18. *Саждада* билектерин жерге коюу;
 19. *Руку* жана *Саждада* Курандан сүрөө жана аяттарды окуу;
 20. Имамдан мурда башка абалга өтүү. Мисалы: имамдан мурунураак *Сажда* же *Рукуга* баруу.
- 1-эскертүү:** Киши намаз окуп жатканда, жанындагы зыяндуу курт-кумурскаларды башка жерге сүрүп же өлтүрүп койсо болот.
- 2-эскертүү:** Намаз окула турган жай таза жана мүмкүн болушунча абасы жагымсыз жыттардан алыс болушу
-
-

лаазым. Ар бир мусулман өзү намаз окубаса да, намаздын кадыр-баркын урматтоосу шарт. Сөзгө тартуу же ага жандоо сыяктуу эч бир жол менен намаз окуп жаткан кишиге ыңгайсыз жагдайды жаратууга болбойт. Ошондуктан, намаз окуп жаткан кишинин алдынан өтүү туура эмес, ал окуп бүткүчө күтүп турушу керек.

НАМАЗДЫ БУЗГАН АМАЛДАР

Төмөндөгү амалдар намазды бузат:

1. Даарат бузулса;
2. Намаз окуп жатканда жеп-ичүү;
3. Намаз окуп жатканда бирөөгө сөз сүйлөө же жооп берүү;
4. Намаз окуп жатканда күлүү;
5. Намаз окуп жатканда жүзүн оң же сол тарапка буруу.

СУЖУУДУС-САХВ

(Катаны оңдоо үчүн жасалган саждалар)

Эгер киши намазды буза турган каталыкка жол берсе, рекеттерди толук аткардымбы же аткарбадымбы, деп күмөн кылса, анда катасын оңдоо максатында *Сужуудус-Сахв* кылуусу керек.

Сужуудус-Сахв намаздын акыркы *Каъдасында Ташаххуд*, *Дурууд* жана башка дубалар окулгандан кийин кылынат. Имам **Аллааху Акбар**, - деп эки жолу *Саждага* барып, **Субхаана Рабби ял аълаа**, - деп айтат. Андан соң *Каъдага* кайтып, жүзүн алгач оң, кийин сол тарапка буруп, **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дейт. Калгандары имамды ээрчип окуйт. Ошону менен намаз аткарылып бүтөт.

Эгер имам *Сужуудус-Сахв*ты талап кыла турган катага жол койсо, анда ага ээрчиген бардык кишилер катаны түзөтүү үчүн эки жолу *Саждага* барышат. Эгер имамга кошулган кишилердин бирөөсү жаңылышса, ал катасын түзөтүү үчүн *Саждага* барбайт.

Эгер канча рекет окуганына шектенсе, анда киши кайсы рекет көбүрөөк көңүлүндө турса, ошол рекет эсепке алынат. Эгер үч же төрт рекет окулганына күмөн кылса, анда үч рекет окулган, деп эсептеп, төртүнчү рекетти окуйт.

ООРУУ МААЛЫНДАГЫ НАМАЗ

Исламда намазга чоң маани берилет. Тик туруп, намаз окуй албаган оорукчан киши намазды отурган бойдон окуса болот. Эгер отуруп окуй албаса, жаткан абалда окууга болот. Эгер ал *Руку* жана *Сажда*га бара албаса, анда бүгүлүп жаткандай жана тизеде тургандай, атайын кыймылдарды жасаса болот. Эгер ал катуу ооруп, башы менен колун кыймылдата албаса, аракеттерди жасап жатамын, - деп ою менен окууга болот.

САПАРДАГЫ НАМАЗ

Эгер киши унаада кетип баратып, ордунан турууга же жерге түшүүгө мүмкүндүк таппаса, намазды отуруп окуса да болот. Ошондой жагдайда жүзүн *Кыбыла* тарапка каратуу зарыл эмес. Мүмкүн болсо, жүзүн ат, кеме, самолёт - унаа жөнөп бара жаткан багытка каратат. Исламдын алгачкы доорунда *Зухр*, *Аср* жана *Биша* намазынын *Парыз* рекеттери азыркы *Багымдат* намазы сыяктуу эки рекеттен турган. Бирок, кийинчерээк тек сапардагы кишилер үчүн гана эки рекетти окуу улантылган. Ыңгайлуу шартта рекеттер саны экиге көбөйтүлгөн. Ыңгайлуу шарттарда бир адам *Пешин*, *Дигер* жана *Куптан* намазынын *Парызын* төрт рекеттен окуусу керек. Ал эми мусапыр киши жогорудагы бардык намаздарды кыскартып, эки рекеттен окушу керек.

Эгер сапардагы киши барган жеринде он беш күндөн кем калмакчы болсо, жогоруда аталган намаздардын төрт рекет *Парызынын* эки рекетин гана окуйт.

Бирок, *Багымдат* жана *Шам* намазында жогорудагы жеңилдиктер жок. Эгер мусапыр киши жакын тууган-

уруктарынын үйүн өз үйүндөй билсе, мисалы, ата-энеси, кайната-кайненесинин үйүндө же Мекке, Медина, Кадиян жана Рабвах сыяктуу диний борборлор ж. б. ларда ал намазды жогорудагы ыкма боюнча кыскартып окуса да болот, бирок толук төрт рекетти аткаруусу жакшыраак.

Сапардагы киши *Куптандын* үч рекет *Витр* менен *Багымдаттын* эки рекет *Сүннөтүнөн* башка намаздардын *Сүннөт*төрүн окубайт.

Сапарда *Нафл* намазын окуп-окубастыгы кишинин өз эркине таандык. Мындан тышкары сапардагы киши эки намазды кошуп окуса да болот. *Пешин* намазын *Дигер* намазына, кааласа *Пешин* маалында, кааласа *Дигер* маалында кошуп окуу мүмкүн. Дал ошондой *Куптан* намазын *Шам* намазына, кааласа *Шам* маалында, кааласа *Куптан* маалында кошуп окуса болот.

Эгер сапардагы кишилер намазды жергиликтүү имамдын башчылыгында жамаат болуп окуса, алар имамга ээрчишип, *Пешин*, *Дигер* жана *Куптан* намазынын төрт рекет *Парызын* толук окуулары керек. Мындай учурда кыскартып, окууга болбойт. Бирок, эгер имам дагы мусапыр киши болсо, ал намазды эрежедей кыскартып окуусу лаазым. Жамаат кишилери да ага ээрчүүлөрү керек. Ал эми жергиликтүү кишилер имамдын намазды бүтөөрү менен *Кыямга* барып, намаз окууну улантып, калган рекеттерди окуп бүтүрүшөт.

САЛААТУЛЬ-ХАВФ (Кооптуу учурдагы намаз)

Коркунуч туулганда, мисалы, согуш маалында намазды кыскартып окуса болот. Куран жана хадистерде жазылгандай, он бир түрдүү учурда намазды *Каср* (кыска) кылып окуса болот. Негизи, катуу согушта, душмандын кокусунан жасаган чабуулунан сактанып же аскерлер коргонууда жатканда кооптуу абал түзүлгөн жагдайда окулат. Туш келген жагдайда карап эки рекет окуганга мүмкүнчүлүк болсо эки рекет, болбосо бир рекетти окуу да жетиштүү болот. Ахвал өтө

кооптуу болуп, намазды жамаат менен окуганга мүмкүндүк болбосо, жалгыз окуса да болот. Эгер жалгыз окуганга да шарт болбосо, анда жөө басып бара жатканда же унаанын үстүндө окуса да болот. Бул учурда жүзүн *Кыбыла* тарапка каратса да, каратпаса да болот. Эгер өтө жаман-оор кооптуу ахвал болсо, анда киши: «Намаз окууга ниет кылдым», - деп намаз окуп жаткандай, жөнөкөй аракеттерди жасаса же айрым сүрөөлөр, аяттарды окуса, ошол жетиштүү болуп, намаз аткарылганга эсептелет. Мындай жагдайларда бир нече намазды кошуп окуса жарайт. (*«Сахийх Бухарий», Китаабуль-Магаазий, Бааб Газвах Хандак; «Сахийх Муслим», Китаабус-Салаат, Бааб Салаатуль-Хавф*)

КАЗА НАМАЗЫ

Айрым учурда киши унутуп же уктап же эсинен танып, бир намазды өз убактында окуй албаса, анда калып кеткен намаздарды кийинчерээк аткарса, бул *Каза*, деп аталат. Бир киши *Парыз* намазынын окулбай калган бөлүктөрүн аткаруусу керек. Ал киши: «Мен баланча *Парыз* намазды же жөнөкөй намазды окубай калдым», - деп эстегенде, дароо аларды кадимки тартиби менен орундатуусу зарыл.

Айрым диний жетекчилер адам өмүрүндө калтырган намаздарынын бардыгын бир гана намазды окуу менен аткарышы мүмкүн, деген *Фатваларды* беришкен. Алар муну *Казааи умрий* деп аташкан. Мына ушундай таалимдин натыйжасында көптөгөн адамдар намазга кош көңүл болуп калышкан.

Намаз рухтун күндөлүк азыгы эсептелет. Бир киши он жыл бою эч нерсе жебестен ач жүрүп, кийин ошол жебеген он жылдык тамактарды бир отуруп жеп коюшу мүмкүнбү? Бир киши өмүр бою намазын окууга көңүл бурбай, кийин бир күндө бир гана *Казааи умрийни* окуп, калтырган намаздардын толук сообуна ээ болот, деп айтуу намаз таалиминин кадыр-баркын түшүрөт. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай таалим

берген эмес.

Ислам *Фикхине* караганда, эгер бир киши намазды билип туруп, атайылап калтырса, эч бир *Каза* аны толтура албайт. Мындай намаз түбөлүк калтырылганга эсептелет, бирок мындай жагдайларда туура өкүмдү Алла тааланын Өзү чыгарат.

ТАХАЖЖУД НАМАЗЫ

Куптан намазынан кийин тез жатып, түндүн кийинки маалдарында *Тахажжуд* деген *Нафл* намазын окуу максатында уйкудан туруу чоң берекелүү иш. Ушул намазды аткаруу *Парыз* болбосо да, Курани каримде ага өтө чоң маани берилген. Алла тааланын өзгөчө мээримдүүлүгүнө жетишүү үчүн такыба адамдар эзелтеден ушул намазды дайыма окуп келишет. *Тахажжуд* намазынын убактысы *Багымдат* намазы башталаарда бүтөт. *Тахажжуд* намазында кылынган дубалар Алла таала тарабынан дароо жана мээримдүүлүк менен кабыл алынат. Бул Алла таалага жакындоо үчүн бир «унаа» болуп эсептелинет, себеби адам таттуу уйкудан туруп, жумшак төшөгүн таштап, өзүнүн Кожоюнунун алдында *Саждага* барат.

Тахажжуд намазы сегиз рекеттен турат. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* *Тахажжуд* намазын дайыма аткарган. Ал аны эки-эки рекет кылып аткарган. Ал *Кыямда* Курандан узун сүрөөлөрдү окуган, ошондой эле *Руку* жана *Саждада* узак убакыт дуба сураган. *Саждага* барганда, Алла тааланын мээримдүүлүгүн тилеп, бир топко чейин турган. *Тахажжуд* намазынан кийин дагы үч рекет *Витр* намазын окуган. Ошентип, ал ар түнү *Багымдаттан* мурун он бир рекетти аткарган.

ТАРАВИЙХ НАМАЗЫ

Таравийх намазы атайын намаз болуп Рамазан айы үчүн гана белгиленген. Ал Рамазан айынын ар бир кечесинде аткарылышы керек. *Таравийх* негизи *Тахажжуд* намазынын

маалында орундалат. Айрым бир аргасыз абалга байланыштуу *Таравийх* намазы *Тахажжуд* маалында аткара албаган кишилерге жеңилдик иретинде Азирети Умар *разияллааху анху* өзүнүн халифалык доорунда *Таравийх* намазын *Куптан*дан кийин өтөөгө уруксат берген. Бирок, бул намазды таң атаардан мурун окуган абзелир ээк. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам*дын сахаабаларынын амалдарына этият кылып мусулмандар *Таравийх* намазын окуп жатканда, Курани каримден узун сүрөөлөрдү окууну адатына айлантышкан.

Таравийх намазы сегиз рекеттен турат, бирок ким кааласа жыйырма же андан артык рекетти окуса болот. Ар бир төрт рекеттен кийин тыныгып, дем алып окуган дурус.

КҮН ЖАНА АЙ ТУТУЛГАНДА ОКУЛГАН НАМАЗ

Күндүн тутулушу - *Кусууф*, ал эми айдын тутулушу *Хусууф* деп аталат. Асмандагы телолордун тутулушун ачык көрүп турган ыймандуу киши күн менен ай нурларын бир аз убакытка чачпай койсо, анын жанган жалынын табы азайып, өзү рухий ооруга кабылаарын терең сезет. Алла тааланын ырайымы менен гана ушундай рухий караңгылыктан кутулушу мүмкүн. Ошондуктан, күн менен ай тутулганда, мусулмандар эки рекет намаз окууга жана моралдык көркөмдүккө умтулса, Алла тааланын ырайымын тилеп, Жаратуучусуна жалынуусу лаазым.

Бир кыштак же шаарда тургандар эки рекет намазды жамаат болуп, кааласа мечитте, кааласа ачык талаада аткарышат. Бул намазда Курани каримден «Фаатиха» сүрөөсү жана башка узун сүрөөлөр ачык үн менен окулушу зарыл. Ар бир рекетте эки жолу *Руку* кылынат. Курани каримден бир нече сүрөөлөрдү окуган соң, биринчи *Руку* аткарылат, андан кийин имам кайрадан *Кыямга* туруп, Курандан дагы бир нече сүрөөлөрдү окуп, экинчи жолу *Рукуга* барат. (Айрым бир хадис китептеринде жазылгандай, Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* бир рекетте үч жолу

да Рукуга барган). Андан кийин имам *Сажда*га барат. Бул намаздын *Рукусунда* да, *Саждасында* да Алла тааланын ырайымын сурап, көбүрөөк жалынуу керек. Намаздын акырында имам кутба окуйт. Имам өз кутбасында Алла тааладан кечиримдүүлүгүн тилөөгө үндөйт. Ошондой эле ал чөйрөнү оңдоо жолдору жана мүмкүнчүлүктөрү туурасында ой жүгүртөт.

ЖАМГЫР ТИЛЕП ОКУЛГАН НАМАЗ

Кургакчылык келгенде, эл намаз окуу үчүн ачык жайга чогулуп, бир күн бою Алла тааланын ырайымын сурап, дуба кылуусу керек. Имам бир кездемени кийиминин үстүнө жабып, эки рекет намазына башчылык кылат. Бул намазда да сүрөөлөр үн чыгарылып окулат. Намаздан кийин имам жана ага кошулган бардык кишилер колдорун көтөргөн бойдон төмөнкү дубаны окушат:

اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مُرِيئًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ عَا جَلًّا غَيْرَ
أَجَلٍ اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبِهَاتِكَ وَأَنْشُرْ رَحْمَتَكَ وَأَحْيِي
بَلَدَكَ الْمَيِّتَ اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبِهَاتِكَ وَأَنْشُرْ رَحْمَتَكَ
وَأَحْيِي بَلَدَكَ الْمَيِّتَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا

Окулушу:

Аллаахуммаскинаа гайсам-мугийсам-мурийъан, наафиъан гайра зааран, аажилан гайра аажил. Аллаахуммаски ибаадака ва бахааимака ваншур рахматака ва ахий балдакал маййит. Аллаахуммаски ибаадака ва бахааимака ваншур рахматака ва ахий балдакал маййит. Аллаахуммаскинаа, Аллаахуммаскинаа. («Сунан Абий Давуд», Китаабус-Салаат)

Котормосу:

Эй, Алла! Бизге жаачу, коркунучту жок кылуучу, жакшы акыбеттүү, пайдалуу жана зыянсыз, таза, кечикпей тез келүүчү суудан ичиргин. Эй, Алла! Пенделериңди да, айбандарыңды да сууга кандыргын. Рахматыңды чачкын жана өлүк шаарыңды тирилткин. Эй, Алла! Пенделериңди да, айбандарыңды да сууга кандыргын. Рахматыңды чачкын жана өлүк шаарыңды тирилткин. Эй, Алла! Бизди сууга кандыргын! Эй, Алла! Бизди сууга кандыргын!

Анан имам Дуруудду окуп, дубасын улантып, өзүнүн алсыздыгын айтып, Алла тааланын улуктугун мактайт. Андан соң имам үстүндөгү кездемени аңтарат. Бул жакшылык жышааны болуп, Жаратуучусуна калктын мүшкүл ахвалга түшкөнүн айтып, тилектери кабыл болуп, имам кездемесин алып салган сыяктуу кургакчылык балээсинен кутулушун сурап жалбарат.

ИСТАХААРА НАМАЗЫ

Соода ишин баштаарда, сапарга аттанаарда, үйлөнөөрдө же башка диний жана дүйнөлүк маанилүү бир ишти ишке ашырууга бел байлаган киши Алла тааладан туура жол көрсөтүүсүн тилеп, ушул намазды окуйт. *Истахаара* намазында Алла тааладан жардам сурап, иштерим кайырлуу-ийгиликтүү болсун, деген ниетте Ага жалынат.

Түнкүсүн жатаардан мурда эки рекет намаз окулат. Биринчи рекетте «Фаатиха» сүрөөсү, анан «Аль-Каафирун» сүрөөсү, экинчи рекетте «Фаатихадан» кийин «Аль-Ихлаас» сүрөөсү окулат. *Каъдада Ташаххуд*, *Дурууд* жана башка дубалар окулгандан кийин төмөнкү дуба окулат:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ
إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي

فَأَقْدِرُهُ لِيَّ وَيَسِّرْهُ لِيَّ ثُمَّ بَارِكْ لِيَّ فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ
شَرٌّ لِيَّ فِي دِينِيَّ وَ مَعَاشِيَّ وَ عَاقِبَةِ أَمْرِيَّ فَاصْرِفْهُ عَنِّيَّ وَ اصْرِفْنِيَّ
عَنَّهُ وَ اقْدِرْ لِيَّ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ.

Окулушу:

Аллаахумма инний астахийрука би илмика ва астакдирука би кудратика ва ас'алука мин фазликал азийм, фа иннака такдиру валаа акдиру, ва таъламу валаа аъламу ва анта аллаамул гуйууб. Аллаахумма ин кунта таъламу анна хаазал амра хайруллий фий дийний ва маъаший ва аакибати амрий, факдирху лий ва йассирху лий, сумма баарик лий фийх, ва ин кунта таъламу анна хаазал амра шарруллий фий дийний ва маъаший ва аакибати амрий фасрифху анний васрифний анху, вакдир ли йал хайра хайсу каана сумма арзиний бих.

Котормосу:

Эй, Алла! Мен илимиңдеги жакшылыкты сурайм, Сенин кудуретиң менен жакшы тагдырыңды тилейм. Чексиз бийик берешендигиңди Сенден гана сурайм, анткени Сен кудуреттүүсүң, мен болсо алсызмын. Сен билүүчүсүң, мен билимсизмин. Сен кайыпты билүүчүсүң. Эй, Алла! Сен ушул иштин натыйжасы менин диним үчүн, менин дүйнөм үчүн кайырлуу экенин билсең, аны мага насип кылып, мага жеңилдеткин, анан мен үчүн аны берекелүү кылгын. Ал эми, эгер бул иштин акыбети менин диним үчүн, менин дүйнөм үчүн жаман экенин билсең, анда аны менден алыстаткын, мени андан алыстаткын. Ошондой эле каерден болсо да, жакшылыкты мага насип кылгын, анан бул тууралуу көңүлүм толсун жана мага ыраазычылык насип кылгын! («Бухарий», Китаабуд-Даъваат Баабуд-Дуа индаль-Истахаара; «Термизий», Шарах Аль-Санат, 4-том, 153-бет).

Бул дубаны ушул тартипте окуу Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдан* калган сүннөт.

САЛААТУЛЬ-ХАЖААТ (Жардам тилеп окулган намаз)

Муктаждык же оор ахвалга кабылган адам ушул намазды окуйт. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* мындай деген:

«Кимде-ким бир нерсеге муктаж болуп калса, ал даарат алып, эки рекет намаз окуусу керек. Намаздан кийин Алла тааланы даңктаган Санааны окуп, Дурууд окуусу керек, андан кийин астыңкы саптарда берилген дубаны окуусу лаазым. Алла таала анын суранычын кабыл кылып, максатына жеткизет деген үмүт кылынат».

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ: الْحَمْدُ
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ
مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا
فَرَّجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضَى إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

Окулушу:

Лаа илааха иллаллаахул халиймул карийм, субхааналлаахи Раббил аршил азийм. Алхамдулиллаахи Раббил ааламийн. Ас'алука муужабаати рахматика, ва азааима магфиратика, вал ганиймата мин кулли биррин вассалаамата мин кулли исмин, лаа тадаъ лий замбан иллаа гафартахуу валаа хамман иллаа фарражтахуу валаа хаажатан хия лака ризан иллаа казайтахуу йаа архамарраахиймин.

Котормосу:

Алладан башка эч бир кудай жок. Ал жумушак жана ардактуу. Бийик Арш Ээси болгон Алла - ыйык. Бардык

мактоо бүткүл ааламдар Кожоюну Аллага гана таандык. Эй, Алла! Мен Сенден рахматыңды тартуучу нерселерге жана кечирүүңдүн бекем куралдарына ээ болууга суранам. Ар бир жакшылыкты олжос деп билип, ар бир күнөөдөн сактанууга күч-кубат сурайм. Менин бир дагы күнөөмдү калтырбай, бардык күнөөлөрүмдү кечиргин. Менин бир дагы сар-санаамды калтырбай, аны Өзүң алыстаткын. Ошондой эле Сенин ыраазычылыгыңа ылайыктуу келген ар бир муктаждыгымды Өзүң камсыз кылгын. Эй, бардык ырайым кылуучулардын эң жакшысы! (Өзүң ырайым кылгын!)

ИШРААК НАМАЗЫ

Бул *Нафл* намазы эки бөлүктөн турат. Күн жаңы көтөрүлүп келе жатканда, эки рекет окулат. Күн бир аз көтөрүлүп, жерди кызарта баштаганда, төрт же сегиз рекет окулат. Биринчи бөлүгү *Салаатуль-Ишраак*, экинчиси *Салаатуз-Зухаа* же *Салаатуль-Аввабийн*, - деп аталат.

Айрым бир хадис китептеринде *Шам* менен *Куптан* намазынын арасында окула турган алты рекет намаз *Салаатуль-Аввабийн*, - деп жазылат.

ЖАНАЗА НАМАЗЫ

Кишинин өлүмү жакындап калганы сезилгенде Курани каримден «Йаасийн» сүрөөсү окулат. Бул сүрөөнү тандап алуунун себеби мындай: өлүп бараткан кишинин кыйналганын жеңилдетип, ага рухий жардам берет. Мындан тышкары жаны чыгып бара жаткан кишинин алдында *Такбийр* менен *Калимаи шахаада*хты басыңкы, бирок эшитээрлик үн менен окуш керек. Бир киши каза болсо, ошол жердегилер жана анын өлүмүн уккан бардык адамдар төмөнкү дубаны окуш керек:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

Окулушу:

Иннаа лиллаахи ва иннаа илайхи раажийуун.

Котормосу:

Албетте, биз Алланыкыбыз. Албетте, Ага гана кайтуучубуз.

Маййиттин (өлүктүн) көздөрүн кол менен жумдуруу керек. Оозун жабуу үчүн ээги менен башын кездеме менен байлоо керек. Киши каза болгондо, башкалар ыйлап турбастан, тынчтыкты сактап, сабырдуулук менен *Жаназа* намазы жана узатуу аземине катышуусу лаазым.

Маййиттин денесин төмөнкүчө жууш керек:

Маййиттин денеси таза жана жылуу суу менен үч жолу жуулат. Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* *Маййиттин* денесин жууш үчүн даярдалган сууга *Берий* (тикенектүү, долоно сыяктуу мөмөлүү дарак) жалбырактарын салып коюучу экен. Алгач даарат кылганда жуула турган мүчөлөрү жуулат. Бирок, ооз менен мурунду тазалоо максатында аларга суу куюу же буттарды жууш керек эмес. Ушундан кийин, бүт дене жуулат, алгач оң жагы, кийин сол жагы жуулат. *Гусул* кылып жатканда, *Маййиттин Авраттары* кездеме менен жабылган бойдон калуу лаазым. *Маййит* эркек болсо, аны жалаң эркектер, аял болсо, аны жалаң аялдар жууйт. *Гусул* кылып бүткөндөн кийин жөнөкөй жана кымбат эмес ак кездеме менен кепинделет.

Маййит эркек киши болсо, анын кепини үч бөлүктүү ак кездемеден турат: денесинин үстүңкү бөлүгүн жабуу үчүн үстүңкү кездеме, астыңкы бөлүгүн жабуу үчүн астыңкы кездеме жана башынан буттарына чейин толук денесин жабуу үчүн чоң кездеме бөлүк.

Аялдарга булардан тышкары, дагы эки бөлүк, *Химар* (баш орогуч) жана *Хирка* (көкүрөк жапкыч) менен оролот.

Исламда өлүктү узатуу аземин жөнөкөй түрдө өткөрүүгө бююрулат.

Шахийд (шейит) болгон кишинин өлүгүн *Гусул* кылуу, кепинге ороо зарыл эмес. Ал каза тапканда, кайсы кийимде болсо, аны ошол кийими менен көмүү керек.

Өлүк *Гусул* кылынып, ак кездеме менен кепинделгенден кийин, табытты ийинге коюп, *Жаназа* намазы окула турган жерге көтөрүп барышат. *Жаназа* намазы ачык жерде же атайын курулган *Жаназа* окула турган жайда - *Жаназа Гахта* окулат. *Жаназа* намазына келгендер имамдын аркасында сап тартып турушат. Саптардын саны так болушу керек. Имам саптардын алдында, маркумдун денесинин ортосунда турат. Маркумдун денесинин оң жагы *Кааба* тарапка каратылышы шарт.

Имам үн чыгарып, **Аллааху Акбар** (Алла баарынан улук), - деп намазды баштайт. Ага ээрчигендер да басыңкы үн менен **Аллааху Акбар**, - дешет. Андан кийин имам үн чыгарбастан, *Санаа* менен «*Фаатиха*» сүрөөсүн окуйт. Андан соң ал колдорун көтөрбөстөн, **Аллааху Акбар**, - дейт. Ага ээрчигендер дагы басыңкы үн менен **Аллааху Акбар**, - дешет. Кийин бүтүн жамаат үн чыгарбастан, *Дуруудду* окушат. Анан имам үн чыгарып үчүнчү жолу **Аллааху Акбар**, - дейт жана төмөндө берилген дубаны окуйт. Андан кийин, имам төртүнчү жолу **Аллааху Акбар**, - дейт жана алгач жүзүн оң тарапка, кийин сол тарапка буруп, эки жолу **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - дейт, башкалар да жүздөрүн оң жана сол тарапка буруп, басыңкы үн менен эки жолу **Ассалааму алайкум ва рахматуллаах**, - деп намазды аякташат.

Жаназа намазында *Руку* менен *Сажда* болбойт. Маркум атактуу киши болсо же *Жаназасына* аз адамдар катышкан болсо, анда *Гайбаана Жаназа* намазын окуса болот. *Жаназа* намазын окуу ар бир мусулман үчүн парыз болбостон, ал *Фарз-и-Кифая*, - деп аталат. *Жаназа* намазын бир нече киши окуса да, ал бардык мусулмандар тарабынан орундалган болуп эсептелет. Мусулман жамаатынын башка кишилери *Жаназа* намазын окуу мажбурлугунан бошотулат.

Эгер маркум балакат жашына жеткен болсо, мейли ал эркек киши болсун, мейли ал аял киши болсун, бул дуба окулат:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَ
ذَكَرِنَا وَأُنثَانَا اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ
مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تَفْتِنْنَا بَعْدَهُ.

Окулушу:

Аллаахуммагфир ли хаййинаа ва маййитинаа ва шаахидинаа ва гааибинаа ва сагийринаа ва кабийринаа ва закаринаа ва унсаанаа. Аллаахумма ман ахйайтахуу миннаа фа ахйихий алал Ислаам, ва ман таваф файтахуу миннаа фа таваффахуу алал иймаан. Аллаахумма лаа тахримнаа ажрахуу валаа тафтиннаа баъдах.

Котормосу:

Эй, Алла! Тирүүлөрүбүздү жана өлүктөрүбүздү, бар болгондорубүздү жана жокторубүздү, жаатарыбызды жана карыларыбызды, эркектерибизди жана аялдарыбызды кечиргин. Эй, Алла! Биздин арабыздан Сен тирүү калтырмакчы болгон кишини Исламга амал кылган бойдон калтыргын, ошондой эле биздин арабыздан Сен өлтүрмөкчү болгон кишини ыймандуу бойдон өлтүргүн. Эй, Алла! Бизди ушул маркумдун сыйлыгынан куру калтырбагын жана андан кийин бизди сыноодон өткөрбөгүн! («Ибни Маажжа», Китаабуль-Жанааиз, Баабуд-Дуа фис-Салаати алал Жанаазах, 107-бет).

МАРКУМ ЖАШ БАЛАГА ОКУЛГАН ДУБА

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا سَلَفًا وَفُرْطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ
لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا

Окулушу:

Аллаахуммажълху ланаа салафан ва фурутан важълху ланаа ажран ва зухран важълху ланаа шаафиъам мушаффаъа.

Котормосу:

Эй, Алла! Аны биздин алгач баратканы кылгын жана аны сыйлык-соопту жыйноочу куралына айландыргын. Аны бизге шапаат кылуучу кылгын жана анын шапаатын (биз үчүн) кабыл кылгын!

МАРКУМ ЖАШ КЫЗ БАЛАГА ОКУЛГАН ДУБА

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا سَلَفًا وَفُرْطًا وَذُخْرًا وَاجْرًا وَشَافِعَةً وَمُشَفَّعَةً

Окулушу:

Аллахуммажъалхаа ланаа салафан ва фурутан ва зухран ва ажран ва шаафиъатан ва мушаффаъатан.

Котормосу:

Эй, Алла! Ал (кыз)ды биздин алгач баратканы кылгын жана ал (кыз)ды сыйлык-соопту жыйноочу куралына айландыргын. Ал (кыз)ды бизге шапаат кылуучу кылгын жана ал (кыз)дын шапаатын (биз үчүн) кабыл кылгын!

Намаз бүтөөрү менен *Маййит*ти кечиктирбестен мүрзөгө алып баруу керек. *Жаназага* баргандар кезек-кезеги менен табытты ийиндерине көтөрүп барышат. Эгер мүрзө алыс болсо, кандайдыр бир унааны пайдаланса болот. Маркумду узатуу аземинде катышуучулар жол бою басыңкы үн менен Алла тааланы зикир кылып, маркумдун күнөөлөрүн кечирүүсүн тилөөлөрү керек.

Мүрзөнүн ичиндеги *Лахад* (көндөйчө) казылса да, казылбаса да болот. Бирок мүрзө кең болушу керек. Өзгөчө абалдарда бир мүрзөгө бирден артык кишинин коюлушу да мүмкүн. *Маййит* атайын мүрзөгө убактылуу коюлса же кабрды суу каптап, катуу коркунуч туулса, өлүктүн тез чирип кетпеши үчүн аны темир же жыгач табытка салып көмүүгө уруксат берилет.

Өлүктү кабрга этияттык менен түшүрүү керек. *Маййит*ти кабрга түшүрүп жатканда төмөндөгү дуба окулат:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ عَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Окулушу:

**Бисмиллаахи ва биллаахи алаа миллати
Расуулиллаахи саллаллааху алайхи ва саллам.**

Котормосу:

*Алланын аты менен, Алланын жардамы менен, Алланын
Элчиси саллаллааху алайхи ва салламдын үммөтүнө.*

Өлүк кабрга коюлгандан кийин, кепинди бир аз бошотуп коюу керек, маркумдун жүзү *Кааба* тарапка каратылат. Бир нече кирпич, чопо же таш терилип, *Лахад* бекитилет. Андан соң кабрдан казылган кум же топурак менен көмүлөт. Бул учурда төмөнкү дуба окулат:

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ

Окулушу:

**Минхаа халакнаакум ва фийхаа нуыййдукум ва
минхаа нухрижукум тааратан ухраа.**

Котормосу:

Биз силерди топурактан жараттык жана силерди ага кайтарабыз, анан аягында силерди андан чыгарабыз.

Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* амалына этият кылгандар кабр үстүнө бир аз дөбөчө үйүшөт.

Көргө коюу аземи бүткөндө, Алла тааладан маркумдун күнөөлөрүн кечирүүсүн тилеп, колдорун көтөрүп, үн чыгарбай, ичинен жамаат болуп дуба окушат. Кийин *Жаназага* катышкандар төмөндөгү дубаны окуп, кабрстандан кайтышат.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَلْآ حِقُونَ

Окулушу:

Ассалааму алайкум ва иннаа иншаа'аллааху бикум ла

лаахикуун.

Котормосу:

Силерге тынчтык болсун, Кудай буюрса, биз силерга кошулуучубуз.

Маркумдун тууган-туушкандарына көңүл айтылат.

Аза күткөн үй-бүлөнүн жакын жана сүйүктүү (кымбат) кишилери же кошуналары бир жолу болсо да, тамак бышырып, маркумдун үйүнө жеткирүүсү мактоого ылайык иш.

Эч ким *Бидъатка* берилбеши керек. Үч күн бою көңүл айтылып, аза күтүлөт. Андан кийин жашоо өз нугуна түшүп, адаттагыдай улантылат. Бирок маркумдун жесири төрт ай жана он күн аза тутса болот. Курани каримде жазылгандай, аял эркекке караганда алсыз болуп, узак убакытка чейин сарсанаага батат. Ошондуктан, жесир аялга дагы ошончо убакыт керек болот. Мына ошондо ал коргоого муктаж болот, анткени айрым аягы суюктар жесир аялдын оор ахвалын пайдаланып, жалган жана ашык сөздөр менен анын көңүлүн алып, жолдон азгыруусу мүмкүн. Бул мезгилде жесир аял өтө аргасыз жагдайда гана көчөгө чыгат, башка убактарда дайыма үйдө отурушу лаазым. Эгер жесир аял үй-бүлөөнүн жападан-жалгыз багуучусу болуп, өз милдетин аткаруусу зарыл болсо, ишке чыгып, өз жумушу менен алектенүүсү мүмкүн, бирок эч ким аны менен алакада болбошу керек.

Мындан тышкары ал бетин боёгондон, майрамдагыдай кийинүүдөн, денесине атыр жыт себинүүдөн жана майрам салтанаттарына катышуудан өзүн тыюусу керек. Бул убакта ал Алла тааланы дайыма зикир этип, сабыр кылып, өз Парбардигерине шүкүр кылуусу керек.

АЙРЫМ СӨЗДӨРДҮН ЖАНА ТЕРМИНДЕРДИН ТҮШҮНДҮРМӨСҮ

АЗАН - Мусулмандарды намазга чакыруу.

АЛАЙХИССАЛААМ - Ага тынчтык болсун.

АЛЛААХУММА ААМИЙН - Эй, Алла! Кабыл кылгын.

АСР - Беш маал намаздын үчүнчүсү. Кыргызча *Дигер* деп аталат.

АХЛИ ХАДИС - Хафиз Мухаммад Абдул Ваххааб негиздеген диний агым.

ДУАИ КУНУУТ - *Витр* намазынын акыркы рекетинде, *Рукудан кийин Кыямга барганда окула турган белгилүү дуба.*

ДУРУУД - Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламга* Алла тааланын берешендигин, рахматын жана берекесин Алла тааладан тилеп, жалынуу.

ЖИЛСА - Намаз окуп жатканда, эки *Сажданын* аралыгында олтуруу.

ЗУХР - Беш маал *Парыз* намазынын экинчиси. Кыргызча *Пешин* деп аталат.

ИЙДУЛЬ-АЗХАА - Азирети Ибраахийм *алайхиссалаам* менен анын уулу Азирети Исмааийл *алайхиссалаамдын* Алла таалага берилгендигин эскерүүгө багышталып өткөрүлө турган исламий майрам. Кыргызча *Курман айт* деп аталат.

ИЙДУЛЬ-ФИТР - Рамазан айындагы орозолор бүтөөрү менен өткөрүлө турган исламий майрам. Кыргызча *Орозо айт* деп аталат.

ИКАМАХ - Азан, бирок бийик үн менен кыскараак айтылып, жамаат намазы башталганына ишаарат кылуу. Кыргызча *Коомат* деп аталат.

ИМАМ - Жамаат намазын башкаруучу киши.

ИМАМ МАХДИЙ - Азирети Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* алдын ала айтып кеткен, Исламды

жандандыруу жана өнүктүрүү максатында акыр заманда келе турган адам. Имам Махдий сөзү туура жолго багыттоочу *Имам* дегенди билдирет.

КАВМА (КАУМА) - Рукудан кийин тик абалда туруу.

КАЗА - Окулбай калган намазды өзүнүн белгилүү убакытынан кийин аткаруу.

КАЛААМУЛЛААХ - Алла таала тарабынан сөзмө-сөз түшүп, Алланын сөздөрү дегенди билдирет; Курани каримге айтылат.

КАЛИМАИ ШАХААДАХ - «Ашхаду аллааилааха иллаллааху ва ашхаду анна Мухаммадан абдухуу ва расуулух» (Мен Алладан башка кудай жок экенине жана Мухаммад Анын пендеси жана Элчиси экенине күбөлүк берем) деген сөздөр. Кыргызча *Шахаадат келимеси* деп аталат.

КАЛИМАХ - «Лаа илааха иллаллааху Мухаммадур Расуулуллаах» (Алладан башка кудай жок, Мухаммад Алланын Элчиси) деген сөздөр. Кыргызча *Келиме* деп аталат.

КАСР - Намазды кыскартып окуу.

КУСУУФ - Күндүн тутулушу.

КЫБЫЛА - Намаз окуганда жүз бурган тарап (Мекке тарап).

КЫЯМ - Намазда тик туруу.

МАГРИБ - Беш маал *Парыз* намазынын төртүнчүсү. Кыргызча *Шам* деп аталат.

МАЗХАБ - Жол, багыт дегенди билдирет. Ислам дининдеги төрт мектепке колдонулат: *Ханафий, Шаафий, Ханбалий* жана *Маалкий*.

МАКРУХААТ - Намазга туура келбеген жагымсыз жана намаздын даражасын түшүрүүчү амалдар.

МААЛКИЙЛЕР - Мусулман мазхабдардын бири.

МАСИЙХИ МАВЪУД - Азирети Мухаммад *саллаллааху алайхи ва саллам* алдын ала айтып кеткен, Исламды жандандыруу жана өнүктүрүү максатында акыр заманда келе турган адам. Масийхи Мавъуд сөзү

-
-
- убада кылынган *Масийх* дегенди билдирет.
- МУАЗЗИН** - Азан айтуучу киши.
- МУСТАХАБ** - (МУСТАХАББААТ) - Намазды дагы жакшыраак жана толук аткаруу үчүн жасала турган мактоого ылайык амалдар.
- МУШРИК** - Алла тааладан башкаларга сыйына турган киши.
- НАФЛ (НАВААФИЛ)** - Окуусу шарт болбогон, өз эрки менен кошумча сооп үчүн окула турган намаз. Ушундай намазды окубаса, күнөө болбойт.
- НИЙЙАХ** - Намаз окууну баштаардан мурун көңүл менен ниет кылуу.
- НЭЭМАТ** - Алланын берекеси, ырыскысы.
- РАББ** - Алланын сыпаттуу аты; тарбиячы, багуучу, кам көрүүчү ж. б.
- РАЗИЯЛЛААХУ АНХАА** - Алла таала ага ыраазы болсун (аялдарга карата).
- РАЗИЯЛЛААХУ АНХУ** - Алла таала ага ыраазы болсун (эркектерге карата).
- РАЗИЯЛЛААХУ АНХУМ** - Алла таала аларга ыраазы болсун (көпчүлүккө карата).
- РАКЪАТ (рекет)** - Намаз окуп жатканда, дененин түрдүү абалдары *Кыям*, *Руку*, *Сажда*, *Каъда* жана Алла тааланы алкап, мактаган дубалардын бир жыйындысы.
- РАСУУЛУЛЛААХ** - Алланын Элчиси.
- РАХИЙМ** - Кайра-кайра ырайым кылуучу.
- РАХМААН** - Чексиз ырайымдуу, сурабастан берүүчү.
- РУКУ** - Намаз окуганда эңкейүү.
- САВМ (САУМ)** - Арабча сөз, *Орозо* деген маанини билдирет. Исламдын үчүнчү негизи, тиреги.
- САЖДАХ (СУЖУУД)** - Намаз окуп жатканда, маңдайды жерге тийгизүү.
- САЛААТ** - Намаз, Исламдын экинчи негизи, тиреги.
- САЛААТУЛЬ-ЖУМУЪА** - Жума намазы.
- САЛААТУЛЬ-ЗУХАА** - *Салаатуль-Ишраактын* экинчи
-
-

бир бөлүгү.

САЛААТУЛЬ-ИШРААК - *Пешинден* мурда эки рекеттен эки жолу окула турган *Нафл* намазы.

САЛААТУЛЬ-ХАЖААТ - Киши кыйналганда же бир нерсеге муктаж болуп калганда окула турган намаз.

САЛЛАЛЛААХУ АЛАЙХИ ВА САЛЛАМ - Ага Алланын тынчтыгы жана ырайымы болсун.

СУЖУУДУС-САХВ - Намаз окуп жатканда, каталыкка жол койсо, аны түзөтүү үчүн кылына турган эки сажда.

СУНАН - *Суннөт* деген сөздүн көптүк формасы.

СУННАХ ЖЕ СУННАТ - Намаздын бир түрү болгон *Парыз* намазына караганда экинчи даражалуу намаз, бирок *Нафл* намазынан маанилүүрөөк. Кыргызча *Суннөт* намазы деп аталат.

СУННИЙ - Мусулман мазхабдардын бири.

СУТРА - Ачык жерде намаз окуп жатканда, намаз окуй турган жерди чек аралап коюучу нерсе.

СУУРА (СУУРАХ) - Арабча сөз, бир нече аяттардан турган Курани каримдин бөлүктөрү. Кыргызча сүрөө деп аталат. Курани каримде **114** сүрөө бар.

ТАКБИЙР - *Аллааху акбар* (Алла баарынан улук), - деп айтуу.

ТАКБИЙР-И-ТАХРИЙМА - Жамаат намазын баштоодон мурун имамдын эки колун кулактарынын жанына көтөрүп, үн чыгарып, *Аллааху акбар* (Алла баарынан улук), - деп айтуу.

ТАРАВИЙХ - Рамазан айында *Биша* (Куптан) намазынан кийин окула турган атайын намаз. Кыргызча *Тараба* деп аталат.

ТАСМИЙЪ - Имамдын *Рукудан Кыямга* баратканда, *Самияллааху лиман хамидах* (Алла өзүнө мактоо айтканды угат), - деп айтуусу.

ТАХАЖЖУД - Түн ортосунда окула турган *Нафл* намазы.

ТАХМИЙД - Имам *Тасмийъ*ди айткандан кийин, ага ээрчигендердин **Раббанаа валакал хамд, хамдан**

касийран таййибан мубааракан фийх (Эй, Парбардигерибиз! Баардык мактоо - өтө көп, ыйык жана берекелүү мактоо Сага гана таандык), - деп айтуулары.

ФАЖР - Беш убакыт *Парыз* намазынын биринчиси. Кыргызча *Багымдат* деп аталат.

ФАРААИЗ - «Фарз» сөзүнүн көптүк формасы.

ФАРЗ - Окулушу шарт болгон намаз же намаздын бөлүктөрү. Кыргызча *Парыз* деп аталат.

ФАРЗ-И-КИФААЯ - Баардык мусулмандар аткарышы шарт болгон амал, бирок ошол амалды бир же бир нече киши гана аткарса, жетиштүү.

ФАТВА - Диний маселелер боюнча уламалар тарабынан чыгарылган чечим же токтом.

ФИКХ ИЛИМИ - Диндеги ибадат жана укуктук маселелерди үйрөнүүчү жана үйрөтүүчү илим.

ФИТРААНА - *Ийдуль-Фитр* намазынан мурунураак мусулмандар бере турган садага. Бул акча кембагал адамдарга, алар дагы майрамды көңүлдүү өткөрсүн, деген үмүт менен берилет.

ХАДИС - Азирети Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* осуят сөздөрү.

ХАЖ - Сауд Арабиясынын Мекке шаарындагы *Байтуллаах* - *Каабаны* зыярат кылуу. Хаж Исламдын бешинчи негизи, тиреги. Кыргызча *Ажы* же *Ажылык* деп аталат.

ХИДАЯТ - Туура, чыныгы жол дегенди билдирет.

ХУСУУФ - Айдын тутулушу.

ШИЙЪА - Ислам агымдарынын бири. Бул агымдагылар Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* биринчи үч халифасы - Азирети Абу Бакр, Азирети Умар жана Азирети Усман *разияаллааху анхумду* кабыл алышпайт.

ЪИША - Беш маал намаздын бешинчиси. Кыргызча *Куптан* деп аталат.

**АЗИРЕТИ МЫРЗА ГУЛАМ АХМАД МАСИЙХИ
МАВЪУД ЖАНА МАХДИ МАЪХУД
АЛАЙХИССАЛААМДЫН КИТЕПТЕРИНЕН ЖАНА
«МАЛФУЗААТЫНАН» АЙРЫМ ҮЗҮНДҮЛӨР**

НАМАЗ ДЕГЕН ЭМНЕ?

Намаз деген эмне? Намаз - өзүнүн ички дартын жана алсыздыгын Кудай тааланын алдына таштап, Анын Өзүнөн гана муктаждыктарын камсыздандырууну тилөө. Намаз кээде Анын буюруктарын орундатуу максатында даяр туруу, кээде толук баш ийүүчүлүк менен, өзүн пас тутуп, Анын алдында саждага жыгылуу, ошондой эле Андан өз муктаждыктарын кандырууну суроо. Намаз - бир кайырчынын: «Сен мындай ажайыпсың, сен тигиндей сулуусун», дегени сыяктуу өзүнүн (жардам) сурай турганын мактап, Анын улуктугун жана бийиктигин айтып, Анын рахматын козгоп, Андан көмөк суроо. Демек, жогорку абалдар кезикпеген дин, дин эмес... Кудай тааланын сүйүүсү жана кооптуулугу, ошондой эле адамдын жүрөгүнүн үзгүлтүксүз Алланы эскерип туруусу намаз деп аталат. Дин дагы ушул. Анан, намаз окууну каалабаган адамдын айбандардан айырмасы болобу? (Ошол эле айбандар сыяктуу жеп-ичүү жана уктоо). Бул эч качан дин болбойт. Бул каапырлардын амалдары... Демек, Алла таала менен жолугууну жана Ага жетүүнү үмүт кылган ар бир киши үчүн намаз «унаа» катары болот. Ага түшүп, ал тезирээк жетип алат. Ким намазды таштап койсо, ал кантип жетет?

Чындыгында, мусулмандар намазды таштап, же анын акыйкатынан кабарсыз болуп, чын көңүл менен, чын-ыкыластан аны сүйүп окубай койгондон бери Исламдын ахвалы алсырай баштады. Жакшылап көңүл буруп көргүлөчү, намаздар кунт коюлуп, толук орундатылган доор кандай сонун эле? Бир ирет болсо да, Ислам бардык

улуттардын үстүнөн жеңишке жеткен. Аны таштап койгондон тартып, өздөрү да ташталып жиберилди. Чын ыкылас менен окулган намазгана баардык кыйынчылыктардан чыгарат. Биз бир нече ирет тажрыйба кылып көрдүк: качан бир кыйынчылыкка кирептер болгондо, намазды баштаар менен Алла таала ал ишти бир жаңсыл кылып, жеңилдетип койгон болот.

Намазда эмне болот? Анда ал жалбарат жана «жалбаруу колун» созот. Анан Алла анын максат-мүдөөсүн жакшылап угат. Ошентип, мындай бир убакыт келип, ошондо Уга турган сүйлөйт жана жалбарганга жооп берет. Намаздын акыйкаты ушундай: ал Алла тааланын алдында *Саждада* турат. Кудай таалага өз кыйынчылыктарын жана муктаждыктарын жеткирет. Анан, чыныгы жана акыйкат намаздын төмөнкүдөй натыйжасы чыгат: тез арада бир доор келип, Кудай таала ага жооп берүү үчүн сүйлөйт, ага жооп берип, көңүлүн жубатат. Мунун баары чыныгы намазсыз болушу мүмкүнбү? Жок, эч качан! (*«Малфузаат», 5-том, 253-355-бет*)

Намаз деген эмне? Чындыгында, ардактуу Алланын алдындагы дуба болуп, ансыз адам жашай албайт жана аманчылык менен ырахатка да ээ боло албайт. Алла таала Өз берешендигин ага тартуулаганда, ал чын кубаныч жана ырахатка бөлөнөт. Ошол убакыттан тартып, ал намазынан ырахат жана кубаныч ала баштайт. Жагымдуу тамактардан даам таткандай, ыйлоо жана жалбаруудан дагы ырахат келе баштайт. Натыйжада анын намазы ушундай ахвалга өтөт. Ден соолук үчүн куду ачуу даары ичкен сыяктуу мына ушул «даамы жок» намазды окуу жана дубаларды суроону улантуу лаазым. Бул «даамы жок» жагдайда: «Мага ырахат жана кубаныч насип болсун», - деп төмөнкү дубаны тилөөсү керек: «Эй, Алла! Сен менин канчалык көр жана сокур экенимди билесиң. Ушул маалда мен куду өлүктөймүн. Бир аздан кийин: «Мага кайтып кел», - деген үн мага угууларын билемин. Ошондо эч ким мени токтото албайт. Ал эми, менин жүрөгүм көр жана кабарсыз. Сен мындай нурду түшүргүн:

Сенин сүйүүң жана кубанычың анда пайда болсун. Ушундай берешендик кылгын: мен көр болуп турбайын жана сокурларга кошулбайын».

Ушундай дубаны сураганда жана аны улантканда, ал «даамы жок» намаз маалында асмандан ага бир нерсе түшүп, анын намазында ырахат пайда кылуучу кез келгенине күбө болот. (*«Малфузаат», 4-том, 321-322-бет*)

БЕШ МААЛ НАМАЗДЫН ФИЛОСОФИЯСЫ

Беш маал намаз эмне өзү? Ал - силердин бир күндөгү ар түрдүү ахвалдарыңардын сүрөтү. Силерге кырсык келгенде, силер дуушар болгон жашооңордун беш ахвалы. Силердин табиятыңар үчүн алардын келүүсү өтө зарыл.

Биринчиси - «Силерге балээ-кырсык келүүдө», - деп силерге кабар берилүүсү. Мисалга, сот тарабынан силерге каршы өкүм чыгарылат. Бул эң алгачкы ахвал болуп, силердин тынчыңарды жана маанайыңарды бузат. Демек, бул абал күндүн ооп кетүү маалына окшош. Анткени бул аркылуу силердин маанайыңар түшө баштайт. Ушуга каршы *Пешин* намазы белгиленген. Анын убакыты күндүн ооп кетүүсү менен башталат.

Экинчи өзгөрүү силерге балээ-кырсык маалы абдан жакындап калганда, туш келет. Мисалы, качан силер буйрук боюнча кармалып акимдин алдына алып келинесиңер. Ошол маалда коркуудан үрөйүңөр учуп, бейпилдик нуру силерден кача баштайт. Демек, бул кез күндүн нуру азайып, аны көз менен көрүү мүмкүн болгон маалга окшойт. Анын батып кетүү убактысы жакындап калгандыгы айкын көрүнөт. Мына ушул руханий абалдын каршысында *Дигер* намазы белгиленген.

Ушул балээ-кырсыктан кутулуу үмүтү бүтүндөй жок болгондо, силер үчүнчү өзгөрүүгө кабыласыңар. Мисалы, күбөлөр силерге каршы күбөлүк берип, кылмышыңар аныкталып, силерге каршы айып коюлат. Ошол маалда силер катуу чоочуп, өзүңөрдү туткун деп эсептей баштайсыңар.

Демек, бул абалыңар күндүн батып кетүүсүнө окшойт. Ошондо күндүн нурунан баардык үмүттөр жокко чыгат. Ушул руханий абалдын каршысында *Шам* намазы белгиленген.

Төртүнчү өзгөрүү - силерге балээ-кырсык түшө баштаганда туш келет. Анын капкара караңгылыгы силерди курчап алат. Мисалы, күбөлүктөрдөн кийин сот силерге айып коюп, жаза өкүмүн чыгарат жана абакка салуу үчүн силерди камакчыга тапшырат. Демек, бул ахвал шам кирип, толук караңгы маалга окшойт. Ушул руханий ахвалдын каршысында *Куптан* намазы белгиленген.

Анан силер узак мөөнөткө чейин ушул кырсыктуу караңгылыкта жашайсыңар. Акыры, силерге Алла тааланын өзгөчө ырайымы түшүп, ошол караңгылыктан кийин кайрадан таң атат. Күн нуру кайрадан өз жарыгын көрсөткөндөй болот. Демек, ушул руханий абалдын каршысында *Багымдат* намазы белгиленген. Кудай таала табигый өзгөрүүлөрүнөргө жараша силерге беш намазды белгилеген. Мындан: «Ушул намаздар болгону биз үчүн гана пайдалуу», - деп билесиңер. Демек, эгер ушул балээ-кырсыктардан сактанууну кааласаңар, анда беш маал намазды таштабагыла. Анткени, алар силердин ички жана руханий өзгөрүүлөрүндүн көлөкөсү. Намаз - келе турган балээ-кырсыктардын даарысы. Силер эртеңки күн эмне ба лээ-кырсыкт арды а лып келээрин билбейсиңер. Ошондуктан, ошондой күн келүүсүнөн мурун: «Бизге берекелүү күн чыксын», - деп өз Парбардигеринерге жалбарып, жардам сурагыла. (*«Каити-э-Нух» (Нух кемеси), 88-89-бет*)

НАМАЗ АДАМДЫ АЛЛА ТААЛАГА ЖАКЫНДАТУУЧУ ИШЕНИЧТҮҮ ЖОЛ

Намаз - эң жогорку даражалуу дуба, бирок адамдар анын толук кадыр-баркына жетишпейт. Бүгүнкү доордо көптөгөн мусулмандар көбүнчө *Наашахий* жана *Накибандий* сыяктуу диний агымдарга ээрчип кетишкен. Тилекке каршы,

булардын баары *Бидъат* (динге жаңы нерсе кийирүү). Бул адамдар намаздын акыйкатынан кабарсыз болуп, Алланын буйруктарын маскара кылышат. Дуба сурай турган кишиге ушул *Бидъаттар* намазга салыштырмалуу эч кандай пайда бербейт. Сүйүктүү Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* сүннөтү мындай: ал кыйынчылык учурунда даарат алып, намазга туруп, намазда жалбарган. Менин тажрыйбам боюнча дагы бирөөнү намаздан артык эч бир нерсе Аллага жакындатпайт. Намаздагы кыймыл-аракеттер - урмат, ийкемдүүлүк жана жөнөкөйлүктүн көрүнүшү. *Кыям* маалында ибадат кыла турган киши өз колдорун байлап, урмат менен бир кул сыяктуу өзүнүн Кожоюну жана Падышасынын алдында турат. *Руку* маалында ал алсыздыгын (ийкемдүүлүгүн) көрсөтөт. *Сажда*да анын ийкемдүүлүгү өзүнүн туу чокусуна чыгат. Бул анын Аллага абдан муктаж экенине ишаарат болот. (*Жылдык Чогулушта сүйлөнгөн сөз, 6-8-бет*)

Намазды калтырбай окуу керек. Айрым адамдар бир маал гана намаз окушат. Алар намаздан уруксат жоктугун билиши зарыл. А түгүл пайгамбарларга да уруксат болгон эмес. Бир хадисте мындай айтылат: «Пайгамбарыбыз Мухаммад *саллаллааху алайхи ва салламдын* алдына бир жаңы жамаат келип: «Бизге намаздан уруксат бериңиз», - деп суранышкан. Ал зат *саллаллааху алайхи ва саллам*: «Кайсы динде амал жок болсо, ал дин болуп эсептелбейт», - деп айткан. (*«Малфузаат», 1-том, 254-бет*)

ДУБАНЫ НАМАЗ ИЧИНДЕ СУРОО КЕРЕК

Адамдын такыбалуу жашоосунун бирден-бир өлчөмү - намаз. Намазда Алла тааланын алдында ыйлап турган киши тынчтык-аманчылыкта болот. Жаш бала өз энесинин кучагында бакыра ыйлап, өз энесинин сүйүүсүн жана мээримдүүлүгүн сезген сыяктуу, намазда да жалбаруу жана жалынуу менен Алла тааланын алдында ыйлаган киши Парбардигеринин мээримдүү кучагына бөлөнөт. Билип

койгула, намазда ыракат албаган киши ыйман ырахатын да алган эмес. Маңдайды жерге тийгизүү гана намаз эмес. Айрым адамдар куду тооктун чокуганы сыяктуу эки үч жолу «чокуп» намазды бүтүрүп салышат. Анан узак дуба сурай башташат. Чындыгында, Алла тааланын алдында Ага кайрылуу үчүн берилген убакытты кандайдыр бир үрп-адат жана каада-салт катары тез-тез өткөрүп коюшат. Анан Алла таала алдынан чыгып кеткенден кийин дуба сурашат. Намаздын ичинде дуба сурагыла. Намазды дубанын бир «унаасы», куралы деп билгиле. (*«Малфузаат», 2-том, 145-бет*)

НАМАЗДА ДУБАЛАРДЫ ӨЗ ТИЛИНДЕ СУРАСА БОЛОТ

Намазды өз тилинде окууга болбойт. Кудай таала кайсы тилде Куранды түшүргөн болсо, аны таштабаш керек. Туура, Алла таалага өз муктаждыктарын сүннөт боюнча өз тилинде жеткирсе болот. Бирок, нукура тилди эч таштабаш керек. Христиандар нукура тилди таштап эмнеге ээ болушту? Баары жок болду. (*«Малфузаат», 3-том, 288-бет*)

Намаз деген эмне? Ал - Алланын мактоосу, улуктугу, кечирүүсү жана *Дурууд* менен жалынып сурала турган дуба. Демек, силер намаз окуп жатканыңарда кайдыгер адамдар сыяктуу дубаларыңарда бир гана арапча сөздөр менен чектелбегиле. Анткени, алардын намазы жана кечирим суроолорунун баары үрп-адат сыяктуу болот. Аларда эч кандай акыйкат жок. Бирок силер намаз окуп жатканыңарда Кудай тааланын *Калаамы* болгон Куран жана Пайгамбар сөздөрү болгон айрым хадистерде баяндалган дубалардан башка бардык дубаларыңарды өз тилиңерде жалынып сурагыла. Натыйжада, ал жалынып-жалбаруунун таасири жүрөгүңөргө орнойт. (*«Каити-э-Нух», 87-бет*)

Намазды тоок дан чокуп жеген сыяктуу окубагыла. Тескерисинче берилүү менен орундатып, көп-көп дуба сурагыла. Намаз кыйынчылыктардын ачыкчы. Силердин

ичинерде жалынуу-жалбаруу маанайы пайда болушу үчүн хадистерде баяндалган дуба сөздөрүнөн тышкары өз эне тилиңерде да көп-көп дуба сурагыла. Жалынуу-жалбаруу маанайы пайда болмоюнча аны таштабагыла, анткени бул аркылуу адамдын жан-дүйнөсү тазаланат жана ал баарына ээ болот. Бардык денелик кыймыл-аракеттер менен чогуу жүрөк дагы ошондой баш ийүүсү керек. Денелик жагынан кандай кыймыл-аракетте болсоңор, жүрөк дагы дал ошондой Кудай таалага баш ийип туруусу керек. Силер кандай ийилсеңер, жүрөк дагы дал ошондой ийилүүсү лаазым. Силер кандай *Сажда* кылсаңар, жүрөк дагы так ошондой саждага баруусу керек. Жүрөктүн *Саждасы* – кандай абал болбосун, Кудай тааладан жүзүн бурбоо. Ушундай даражага жеткениңерде күнөөлөр жуула баштайт. (*«Малфузаат», 6-том, 367-368-бет*)

Намаз - күнөөлөрдөн сактануунун бир куралы. Намаздын сыпат өзгөчөлүгү мындай: ал адамды күнөө жана бузукулуктан сактайт. Ошондуктан, силер ошондой намазды издегиле жана намазды ушундайча аткарууга аракет кылгыла. Демек, Алла тааланын нээмат-берекесине мураскер болууңар үчүн аны жакшылап орундаткыла. (*«Малфузаат», 5-том, 126-бет*)

